

ეპოქური

New ახალი

საქართველო

ISSN 1987-8729

სამეცნიერო-საინჟინერო ჟურნალი

№11 (55), ნოემბერი, 2015

სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკისა და ტექნოლოგიების მომწოდებელი ლიდერი კომპანია!

WORLD **TECHNIC**
სსოფლიო **ტექნიკა**

www.worldtechnic.ge

info@worldtechnic.ge

2 90 50 00

2 18 18 81

ინოვაციური ტექნიკა კარტოფილის მოსაყვანად

4-6-8 რიგიანი კარტოფილის სათესი მანქანა

აბტიური გაზონარმომქმნელი
ფრეზი და პასიური მიწის შემოშრულ-
გაზონარმომქმნელი

კარტოფილის ამღები ბუნკერიანი ან
ელევატორიანი მისაზგებელი კომბინი

კარტოფილის პირველადი დამუშავებისა და
შესაანახ-დამხარისხებელი ტექნიკა

2-4 რიგიანი კარტოფილის ამღები ბუნკერიანი ან ელევატორიანი თვითმავალი კომბინი

ოფიციალური დილერი
WORLD TECHNIC
მსოფლიო გეოგრაფიკა
www.worldtechnic.ge E-mail: info@worldtechnic.ge
☎ 2 90 50 00; 2 18 18 81

GRIMME
მოსავალს ვინავეთ წარგაბებით!

საერთაშორისო აკრედიტაცია უახლესი აპარატურა კვალიფიციური სპეციალისტები

ცხოველთა დაავადებების
დიაგნოსტიკა

მცენარეთა
მავნე მრგებანების
დიაგნოსტიკა

სურსათის
კვლევა

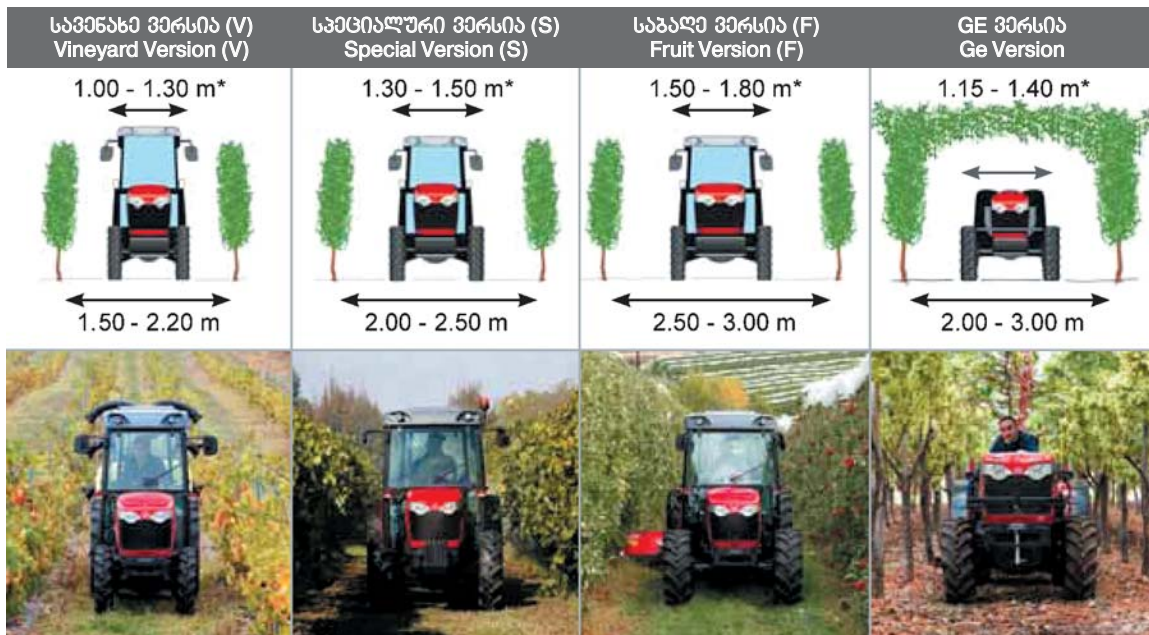
სსიპ საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს
ლაბორატორია ძ. თბილისი, ვ.გოქიაშვილის №49
(995 32) 2 53 0968
www.lma.gov.ge

MF 3600 3600 სერიის საბაღ-სავენახე ტრაქტორები, რომლებიც იდეალურია თქვენი მეურნეობისთვის

„მასეი ფერგიუსონი“-ის (Massey Ferguson) 3600 სერიის მაღალი ხარისხის კომფორტული ტრაქტორები კაბინით ან უკაბინოდ, სხვადასხვა სიბანის, სიმძლავრის და სპეციფიკაციის, 4X2 ან 4X4 წამყვანი თვლებით, ნებისმიერი ამოცანების გადასაჭრელად.

მოდელი	ვერსია	ცხ.ძ.
MF 3625	V/S/F/GE	69
MF 3635	V/S/F/GE	80
MF 3640	V/S/F/GE	84
MF 3650	S/F/GE	94
MF 3660	S/F/GE	102

სავენახე ვერსია (V) Vineyard Version (V) – სიგანე 1 მ-დან. ეს მოდელი სპეციალურადაა შექმნილი ტრადიციული ვინრო ვენახებისათვის, 1,5-2 მეტრ რიგთაშორისებში სამუშაოდ.

სპეციალური ვერსია (S) Special Version (S) – სიგანე 1,3 მ-დან, ეს მოდელი გამიზნულია შედარებით გაშლილი ვენახებისათვის – 2-2,5 მეტრი რიგთაშორისებში სამუშაოდ. გაუმჯობესებული, კომფორტული, ფართე კაბინით.

საბაღ ვერსია (F) Fruit Version (F) – სიგანე 1,5 მ-დან გამიზნულია ვენახებისა და ხეხილის ბაღებისათვის. ეს არის უფრო მძლავრი და განიერი ტრაქტორი მეტი შესაძლებლობებით.

GE ვერსია Ge Version – სიგანე 1,15 მ-დან. ეს მოდელი სპეციალურად დაბალი ხეივანის ქვეშ სამუშაოდ არის შექმნილი.

ოფიციალური დილერი
WORLD TECHNIC
მსოფლიო ტექნიკა

www.worldtechnic.ge E-mail: info@worldtechnic.ge
 ☎ 2 90 50 00; 2 18 18 81

მიუხედავად იმისა, თუ რას ანარმობთ თქვენ: ყურძენს, ზეთის ხილს, ხილს ან თხილს, ზოსტნაულს თუ ყვავილას, მაღავე აღმოაჩენთ, რომ MF 3600 სერიის ტრაქტორები თქვენი მეურნეობისთვის შეუცვლელია, რაშიც მონაული უხვი მოსავალიც დაგარწმუნებთ.

ახალი აგარული
საქართველო

AKHALI AGRARULI SAQARTVELO

(New Agrarian Georgia)

ყოველთვიური სამეცნიერო-
საინფორმაციო ჟურნალი.

Monthly scientific-informative magazine

ნოემბერი, 2015 წელი.

№11 (55)

სარედაქციო კოლეგია:

შოთა მაჭარაშვილი (მთ. რედაქტორი),
ნუგზარ ებანოძე, რეზო ჯაბნიაძე, მიხეილ
სოხაძე, თამარ სანიციძე, ნოდარ ბრეგვაძე,
ბექა გინაშვილი, გიორგი ბარისაშვილი
(მეცნიერება-მედიკინის რედაქციის
რედაქტორი), თამთა გუგუშვილი (ინგლ.
ვერს. რედაქტორი).

editor of English version Tamta Gugushvili

სამეცნიერო საბჭო:

აკადემიკოსები, მეცნიერებათა
დოქტორები, პროფესორები:
რევაზ მახარობლიძე (თაქვლომარე),
გურამ ალექსიძე, ზაურ ფუტყარაძე,
ნოდარ ჩხარტიშვილი, ნუგზარ ებანოძე,
პაატა კოლუაშვილი, ელგუჯა შაფაქიძე,
შოთა ჭალაგანიძე, ზვიად ბრეგვაძე,
ელგუჯა გუგუშვილი, ლევან უჯმაჯურიძე,
ზაურ ფულუხიძე, ზურაბ ჯინჯიასაძე,
ქრისტო კახიანიშვილი, ადოლ ტყეშელაშვილი,
ნატო კაკაბაძე, კუკური ძერია, კახა ლაშხი,
ომარ თევდორაძე, ჯემალ კაციტაძე,
ნუგზარ სარჯველაძე, თენგიზ ყურაშვილი,
ზურაბ ლოლაძე, კობა კობლაძე.

გამომცემელი:

„აგარული სექტორის
კომპანიების ასოციაცია“ (ასკა);
Association of Agrarian Sector Companies (ASCA).
საქართველოს რეგიონული ეკონომიკური
პრიორიტეტების კვლევითი ცენტრი „რეგიონია“;
Regionica — Georgian Research Center for Regional
Economic Priorities.

რედაქციის მისამართი:
თბილისი (0114), გორგასლის ქ. № 51/53
ტელ/tel: +995 (032) 2 90-50-00
599 16-18-31

Tbilisi (0114), Gorgasali str. №51/53
www.regionica.org/journal.html

ელ-ფოსტა: agroasca@gmail.com

საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკა

„ივერიელი“
(ციფრული ბიბლიოთეკა)

www.dspace.nplg.gov.ge

ახალი აგარული საქართველო

დააკაბდონა გიორგი მაისურაძემ

ჟურნალი ზელმძღვანელობს
თავისუფალი პრესის პრინციპით.
The journal acts in accordance with
the principles of free press.

© საავტორო უფლება დაცულია.
All rights reserved.

რეფერირებადია 2011 წლიდან

დაბეჭდა შპს „გამომცემლობა გრიფონში“

WORLD TECHNIC
საოფლო ბაჟინია
www.worldtechnic.ge

გამომწერეთ ჟურნალი „ახალი აგარული საქართველო“
პრემის გამრცელების საუზენდროებში:

„ელვაჯი“ ტელ.: (032) 2-38-26-73; (032) 2-38-26-74);
„საქპრესა“ (0 (32) 2518518).

1 წლით ჟურნალის გამომწერა ღირს 24 ლარი,
6 თვით – 12 ლარი.

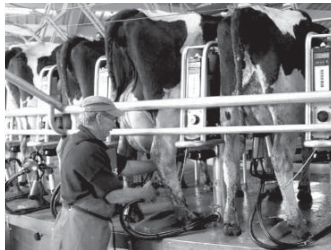
ნომერში წაიკითხათ:

6

რამდენი ადამიანი უნდა იქნას
სსოპრობდეს და საქმიანობდეს
სოფლად

ერთიან სასოფლო-სამეურნეო
პოლიტიკასთან ერთად, საჭიროა შე-
მუშავდეს და ამოქმედდეს სოფლის
განვითარების პოლიტიკაც.

25

რა ელის გერმანულ მესოპოლიტის
ქვეყანაში, რა პრობლემების წინაშე
დგანან ფარმერები

ეს არის ერთ-ერთი დარგი, რომელ-
საც შეუძლია ყოველდღიური შემო-
სავლის მოტანა.

28

ამერიკელი ფარმერების
გამოსდილება და ქართული
რეალიზაცია

საქართველოს კარგი მდებარეობა
აქვს იმისთვის, რომ გახდეს ლიდერი
სოფლის მეურნეობაში.

6

თუ სოფელი კლიმატი არ არის,
ქვეყანა კლიმატი ვერ იქნება

12

სჭირდება თუ არა
მედიკინის სამოწივას
„ვილინები“

14

ალფასტური – ხალისი და
სასიათი

16

ბიომედიცინა

17

„სასოფლო-სამეურნეო
კოოპერატივის შესახებ“

17

სხვა სასოფლო-სამეურნეო
კოოპერატივები

23

ნიუკასლის დაავადება ანუ
ფრინველთა სრუ ჭირი

31

საერთაშორისო სამეცნიერო
კონფერენცია

32

ნოდარ გაბუნია სსოპრესა

33

საქართველოს IFAD-ის
პროგრამები კანიაო ვანუ
სტამბოლში

34

აჭარის მთიანეთში ნიორი
ფართო ასაარაზს იღებს

თუ სოფელი ქლიჩი არ არის, ძველანა ქლიჩი ვერ იქნება

იანოუ პიჩანი – ევროკავშირის ელჩი – საქართველოს სოფლის მეურნეობის შესახებ

სივარტლე არ არის მოსაზრება, თითქმის განვითარებულ ძველანაში აბრუნარმოების წილი მთლიან შიდა პროდუქტში საკმაოდ მოკრძალებულია.

არ ვფიქრობ, რომ შესაძლებელია საქართველოს გარდაქმნა განვითარებული ეკონომიკის მქონე ქვეყნად, თუ არ მოხდა აგრონარმოებაში ცვლილებები და ამდენად მიმაჩნია, რომ აგროსფეროში ინვესტირება ეს არის ქვეყნის მომავალში ინვესტირება.

საარსებო გარემოს შეცვლა, ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესება ვთქვათ, თბილისში, არ არის მხოლოდ წარმოებასა თუ ვაჭრობაში არსებულ მდგომარეობაზე დამოკიდებული. იგივე ითქმის სოფელზე, იქაც ცხოვრება უკეთესი ვერ გახდება მხოლოდ იმიტომ, რომ მეტი ღვინო თუ ხორბალი ინარმოება – ეს კომპლექსური ამოცანაა.

სხვათა შორის, როდესაც ცხოვრების გაუმჯობესებაზე ვლაპარაკობთ, ქალაქი და სოფელი იმის მიხედვით არ უნდა გავყოთ, რომ მათი წვლილი

მთლიან შიდა პროდუქტში ძალიან განსხვავდება. ქალაქის წილი მთლიან ეკონომიკაში ამჟამად გაცილებით მეტია, ვიდრე სოფლებისა, მაგრამ არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ სოფლის მეურნეობის წვლილი გაცილებით

რამდენიმე წელიწადში საბოლოო ანგარიშში მიიწვია, რომ ჩვენ ვართ კვალიფიკატი, ამაყები იმით, რასაც მივაღწიეთ.

მნიშვნელოვანია, უბრალოდ მას განვითარების დაწყება დაბალი დონიდან უწევს.

მე ხშირად მეკითხებიან, რა არის საჭირო იმისთვის, რომ საქართველო დაუახლოვდეს ევროპას, მაგრამ ფაქტი ის არის, რომ თქვენ უკვე ხართ ევროპა, ევროპის ნაწილი, შესაბამისად საჭიროა არა გეოგრაფიული დასახლება, არამედ წარმოების ხასიათისა და ცხოვრების სტილის შეცვლა, რაც კომპლექსურ მიდგომას მოითხოვს. ჩვენ ამაში

ჩართულები ვართ ისევე, როგორც მთავრობა, მაგრამ საჭიროა მთლიანი საზოგადოების ჩართვა, საჭიროა მუშაობა და არა მხოლოდ მუშაობა, არამედ მიზანმიმართული, შეუპოვარი შრომა. შედეგს დრო დასჭირდება. აუცილებელია იმის გააზრება, რა კეთდება და რწმენაც იმისა, რაც კეთდება, დაჯერება, რომ თუ ამ გზით გაგრძელდება მოძრაობა, სასურველ შედეგამდე აუცილებლად მივალთ.

ჩვენ, ევროკავშირის წარმომადგენლობა ეხმარება საქართველოს იმ ამოცანის შესრულებაში, რაც ასოციირების ხელშეკრულებაზე დაყრდნობით ხორციელდება.

რამდენიმე წელიწადში საბოლოო ანგარიშში მიიწვია, რომ ჩვენ ვართ კვალიფიკატი, ამაყები იმით, რასაც მივაღწიეთ.

რა თქმა უნდა, ვიცით, რომ ამ წარმატებაში უდიდესი წვლილი ფერმერებს მიუძღვის. ჩვენ გავაგრძელებთ მათ მხარდაჭერას ENPARD 2-ის ფარგლებში.

განსჯა

რამდენი ადამიანი შეიძლება ცხოვრობდეს და საქმიანობდეს სოფლად

სოფლად მოსახლეობის რეალური დასაქმებისა და შედარებით მოკლე დროში სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სათანადო დონის მიღწევა მხოლოდ სისტემური ცვლილებებითა და კომპლექსური ღონისძიებების განხორციელებითაა შესაძლებელი.

მათ შორის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანია ადამიანთა რესურსების სამეწარმეო აქტივობის ამაღლება. ამასთან, უნდა

გვესმოდეს, რომ ქვეყანაში მიმდინარე ეკონომიკური პროცესების უძირითადესი პროდუქტია ჯანმრთელი, მაღალკვა-

ლიფიციური, სოციალურად და გონებრივად განვითარებული ადამიანი. იგი ქვეყნისთვის არანაკლებ დიდი განძია, ვიდრე ეკოლოგიურად სუფთა გარემო და მსოფლიოში რეალიზებული პროდუქცია.

ფსიქოლოგიურად და კულტურულად სოფელი და ღონიერი გლეხკაცი ერის თვითმყოფადობის (ვინაობისა და რაობის) შენარჩუნების ერთ-ერთი მძლავრი იარაღია.

გლეხკაცი, ძალიან ხშირად, უბრალოდ, სოფლის მეურნეობის პროდუქციის მწარმოებლად მიაჩნიათ, თუმცა, მისი როლი სცილდება ამ ჩარჩოებს. სინამდვილეში ის აუცილებელია სოფლისთვის, უფრო მეტიც, გლეხკაცი სოფლის მაცოცხლებელი და გარდამქმნელია. მას მოფრთხილება, თანადგომა და შესაფერისი დაფასება სჭირდება. გლეხკაცი, განსაკუთრებით საქართველოში, ვერ განიხილება, როგორც საშუალება რაღაც მიზნისთვის – იგი უნდა განვიხილოთ მხოლოდ, როგორც მიზანი. გლეხკაცის მოწოდება და დანიშნულება არ არის მხოლოდ ის, რომ მოხნას, დაბაროს, გასხლას, მოუაროს პირუტყვს, მოიყვანოს მარცვლეული, მწვანილი, ხილი თუ ყურძენი. მისი პირველი მოწოდებაა იყოს ღირსეული, ჯანსაღი, ყოველმხრივ გამართული ადამიანი, ქართველი ბავშვების გამზრდელი, ქართველი ერის ხერხემალი, საზოგადოების გამომკვებავი, საქართველოს დემოგრაფიის დამცველი, მისთვის ოფლისა და სისხლის დამღვრელი (ისევე, როგორც ყველა სხვა მოქალაქე) და საქართველოს მიწის ყოველი ცალკეული გოჯის შემნახავი ასიათასობით პოტენციური „სტუმრის“ პირისპირ.

ქართული სოფელი უკანასკნელ წლებში გატარებული არასწორი სოციალურ-ეკონომიკური (მ.შ. აგრარული) პოლიტიკის გამო უაღრესად დაკნინებულია. ასეთ პირობებში აგროსექტორის კრიზისიდან გამოსვლა და შემდგომი განვითარება შესაბამისი დაცვითი (მარეგულირებელი) მექანიზმებისა და გარედან დახმარების გარეშე პრაქტიკულად შეუძლებელია.

როგორც წესი, სახელმწიფო რეგულირებით უნდა განხორციელდეს ის ფუნქციები, რომლებიც არაა უზრუნველყოფილი თვითრეგულირების საბაზრო ბერკეტებით. საერთაშორისო პრაქტიკა ადასტურებს, რომ აგროპროდუქციის წარმოების სფერო, იმყოფება რა სახელმწიფოს

მუდმივი მზრუნველობის ქვეშ და ფინანსდება რა მიზნობრივი პროგრამების საფუძველზე, ქმნის ფერმერული მეურნეობებისა და მათი კოოპერაციული გაერთიანებებისთვის მდგრადი განვითარების საფუძველს. ამ პროექტების შემუშავებასა და რეალიზაციას სახელმწიფო ახორციელებს მხოლოდ სისტემური და კომპლექსური მიდგომების საფუძველზე, რაც გამოიხატება იმაში, რომ პროგრამამ უნდა მოიცავს კონკრეტული მიმართულების სასოფლო-სამეურნეო წარმოების მთლიანი სისტემა.

მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნების გამოცდილება ადასტურებს, რომ

შრომითი რესურსების სამეწარმეო გააქტიურება ყველაზე კარგად სოფლად კოოპერაციული მოძრაობის განვითარებითაა შესაძლებელი. ეს პროცესი ყველგან სახელმწიფოს აქტიური მათრეინტერბელი, მათრეანიზებული როლითა და ხელშეწყობით წარმართა.

სოციალურ სოლიდარობაზე დაფუძნებული მეურნეობრიობის ახალი ფორმების დამკვიდრებას ავტომატურად მოსდევს სოფლის მოსახლეობის მასობრივი დასაქმება, მათი შემოსავლების მკვეთრი ზრდა, აგრარული შრომის ავტორიტეტის ამაღლება და სოფლის კომპლექსური და დაჩქარებული განვითარება. ესაა ცნების „ჯანსაღი საშუალო ფენა“ რეალური შინაარსი. ამიტომაც სასოფლო-სამეურნეო პოლიტიკა არის, სხვა ყველა ამოცანასთან ერთად (მიწასთან მართლმართული ურთიერთობა, სასურსათო უშიშროების უზრუნველყოფა, სოფლის განვითარება და სხვ.), სოფლად მცხოვრები მოსახლეობის მოფრთხილებისა და საზოგადოების გამოსაკვებად მისი შრომის სტიმულირების

პოლიტიკაც. ასეა ჯანსაღ ქვეყნებში – ნაკლებ განვითარებულიდან დაწყებული და ყველაზე განვითარებული დემოკრატებით დამთავრებული. რადგან მათ იციან, რომ წააგებს ყველა, ვისაც არასწორი სასოფლო-სამეურნეო პოლიტიკა აქვს.

ერთიან სასოფლო-სამეურნეო პოლიტიკასთან ერთად, საჭიროა შემუშავდეს და ამოქმედდეს სოფლის განვითარების პოლიტიკაც. სოფლის განვითარება უფრო ფართო ცნებაა, ვიდრე სოფლის მეურნეობის განვითარება. მისი მიზანია სოფელსა და ქალაქს შორის სოციალურ-კულტურული განსხვავებების შემცირება,

რასაც სოფლად მოსახლეობის შენარჩუნებისა და აგროპროდუქციის წარმოების გადდებისთვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს.

საქართველოს საჯარო სივრცეში ბოლო წლებში გახშირდა კამათი, როგორც ეკონომიკური განვითარების პროცესში სოფლის მეურნეობის როლის, ასევე სოფლად მცხოვრები მოსახლეობის რაოდენობრივი პარამეტრების შესახებ. ფაქტია, რომ 2004-2012 წლების ხელისუფლების მიერ მიზანმიმართულად დაკნინდა ეროვნულ ეკონომიკაში აგრარული სექტორის როლი, რამაც სოფლად მცხოვრები შრომისუნარიანი მოსახლეობის მკვეთრი შემცირება განაპირობა. სტატიაში სწორედ ეს მნიშვნელოვანი საკითხია განხილული.

საქართველოს სტრატეგიული განვითარების კონტექსტში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ისეთი პრობლემის გადაწყვეტას, როგორცაა ქვეყნის ტერიტორიაზე მოსახლეობის მაქსიმალურად ეფექტიანი გაადგილება. ცხადია, ეს ურთულესი საკითხია, რომელზეც უამრავი ფაქტორი ახ-

ცხრილი 1

ქვეყანა	მოსახლეობა სულ (ათასი ადამიანი)	სრომისუნარიანი მოსახლეობა (ათასი ადამიანი)	სოფლის მოსახლეობა (ათასი ადამიანი)	მოსახლეობა, რომელიც თავს სოფლის მეურნეობით ირჩევს (ათასი ადამიანი)	სოფლის მეურნეობაში დასაქმებულნი (ათასი ადამიანი)	სოფლის მოსახლეობის წილი მთლიან მოსახლეობაში, %	სოფლის მეურნეობაში დასაქმებულთა წილი მთლიან მოსახლეობაში, %
აზერბაიჯანი	9494	6119	4417	2091	1085	46,5	17,7
ავსტრალია	22015	12050	2425	869	457	11,0	3,8
ავსტრია	8220	3668	2724	282	144	33,1	3,9
აშშ	313847	153600	54981	5148	2508	17,5	1,6
არგენტინა	42192	16760	3074	3110	1405	7,3	6,6
ბელარუსი	9542	5000	2428	853	434	25,4	8,7
ბელგია	10438	5177	277	134	59	2,7	1,1
ბრაზილია	205716	104700	26261	21074	11049	12,8	10,6
ბულგარეთი	7038	2465	2139	299	124	30,4	5,0
გაერთიანებული სამეფო	63047	31730	12778	918	475	20,3	1,5
გერმანია	81305	43620	21523	1295	662	26,5	1,5
დანია	5543	2853	729	141	75	13,2	2,6
ესპანეთი	47042	23100	10415	2038	1016	22,1	4,4
ესტონეთი	1275	704	409	119	71	32,1	10,1
თურქეთი	79749	27430	22081	14472	8068	27,7	29,4
იაპონია	127368	65930	41968	2685	1418	33,0	2,2
ინდოეთი	1205073	487600	857109	592277	269740	71,1	55,3
ირლანდია	4722	2126	1701	294	149	36,0	7,0
ისრაელი	7591	3204	604	127	51	8,0	1,6
იტალია	61261	25080	19158	1968	845	31,3	3,4
ლატვია	2191	1169	727	208	113	33,2	9,7
ლიტვა	3526	1624	1097	323	126	31,1	7,8
ნიდერლანდები	16730	7809	2847	408	213	17,0	2,7
პოლონეთი	38415	17850	14944	5658	2960	38,9	16,6
პორტუგალია	10781	5543	4195	1095	515	38,9	9,3
რუმინეთი	21848	9252	9139	1802	869	41,8	9,4
საბერძნეთი	10767	4959	4383	1085	637	40,7	12,8
საფრანგეთი	65630	29610	9261	1271	573	14,1	1,9
სომხეთი	2970	1194	1107	290	148	37,3	12,4
უკრაინა	44854	22090	14186	5212	2412	31,6	10,9
უნგრეთი	9958	4274	3185	840	322	32,0	7,5
შვეიცარია	7656	4898	2022	383	137	26,4	2,8
ჩინეთი	1343239	795500	723826	834491	500977	53,9	63,0
ჩეხეთი	10177	5410	2776	650	327	27,3	6,0
საქართველო	4340	2390	2038	-	330	47,0	13,8

ცხრილი შედგენილია <http://faostat3.fao.org/faostat-gateway/go/to/home/> და <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/> მასალების გამოყენებით

დენს გავლენას და ყველაფრის მხოლოდ წინასწარ განსაზღვრული გეგმის მიხედვით გადაწყვეტა შეუძლებელია, თუმცა, აუცილებელია დადგენილ იქნეს რამდენიმე ძირითადი პარამეტრის დასაშვები მერყეობის ამპლიტუდა, რაც წინააღმდეგობაში არ უნდა მოვიდეს სახელმწიფოს და ერის სასიცოცხლო ინტერესებთან.

ერთ-ერთი ასეთი უმნიშვნელოვანესი საკითხი სასოფლო და ურბანული ტერიტორიების მოსახლეობის რაოდენობის და მათი თანაფარდობის პარამეტრების დადგენაა. ეს განსა-

კუთრებით აქტუალურად გვეჩვენება დღეს, თუ ამ მიმართულებით გამოთქმულ და დაწერილ არაკომპეტენტურ, ზერელე, წინასწარ აკვიატებულ და, შესაბამისად, არამართლზომიერ მოსაზრებებს გავითვალისწინებთ.

საქართველოში, არცთუ იშვიათად, ისმის მოსაზრებები სოფლის მოსახლეობის რაოდენობის შესახებ. ზოგიერთები, იშველიებენ რა საკუთარ „კომპეტენტურობას“ და „ინფორმირებულობას“ ამ საკითხში, ამტკიცებენ, რომ ჩვენს ქვეყანაში ძალიან ბევრი ადამიანი ცხოვრობს სოფლად,

რომ საქართველოს სოფლის მეურნეობას უმნიშვნელო რაოდენობის ადამიანთა რესურსი ესაჭიროება და ა.შ. ამგვარი შეხედულებების სასარგებლოდ ე.წ. „ექსპერტებს“ რამდენიმე არგუმენტი მოაქვთ: როგორც ნესი, ეს არის ზოგიერთი განვითარებული ქვეყნის მთლიან მოსახლეობაში სოფლის მცხოვრებთა პროცენტული წილი, სოფლად დასაქმებულთა წილი და მშპ-ში სოფლის მეურნეობის წილი. ამ მონაცემებით მანიპულირების შედეგად ისინი ცდილობენ გაამყარონ საკუთარი არამართლზომიერი დამოკიდებულება სოფლის მეურნეობისადმი. რეალურად საქმე სრულიად სხვაგვარად არის და ამის დამტკიცებას ქვემოთ, განვითარებული ქვეყნების მონაცემებზე დაყრდნობით შევეცდებით, მრავალმხრივი ობიექტური ანალიზის საფუძველზე (იხ. ცხრილი 1). კერძოდ, ის, ვინც ამტკიცებს, რომ საქართველოს სოფლებში ჭარბი მოსახლეობაა, უმთავრეს არგუმენტად სოფლის მოსახლეობის მაღალ წილს ასახელებს. მართლაც, ეს მაჩვენებელი საქართველოსთვის 47%-ია, ხოლო განვითარებულ ქვეყნებში არსებითად ნაკლები. თუმცა, თუ აღნიშნულ მონაცემს სხვა მაჩვენებლების კონტექსტით განვიხილავთ, მაშინ სრულიად განსხვავებულ სურათს მივიღებთ. მაგალითად, გერმანიასა და ნიდერლანდებში (ამ ქვეყნების მაგალითი ყველაზე ხშირად მოაქვთ არგუმენტად) სოფლის მოსახლეობის წილი შესაბამისად 26,5 და 17%-ს შეადგენს, თუმცა, აბსოლუტურ მაჩვენებლებში ეს მონაცემები 21,5 და 2,8 მლნ-ია. თუ ამ მონაცემებს ქვეყნის ფართობსა და მთლიანი მოსახლეობის მაჩვენებლებთან კორელაციაში განვიხილავთ, საინტერესო დასკვნამდე მივალთ: გერმანიის ტერიტორია საქართველოზე 5,1-ჯერ, ხოლო მოსახლეობა 18,7-ჯერ მეტია, ნიდერლანდები კი, მართალია, ტერიტორიით საქართველოზე პატარაა 1,7-ჯერ, თუმცა, მოსახლეობით 3,9-ჯერ უფრო მეტია. მსგავსი მსჯელობა იმ დასკვნისთვის გვეჭირდება, რომ საქართველო გერმანიის შესაბამისი მოსახლეობის სიმჭიდროვის ქვეყანა რომ იყოს, მაშინ ჩვენს ტერიტორიაზე უნდა ცხოვრობდეს დაახლოებით 16 მლნ ადამიანი, ხოლო სოფლად, იგივე გერმანული პროპორციის გამოყენების შემთხვევაში კი, აღნიშნული რაოდენობის 26,5%, ანუ და-

ასლოებით 4,2 მლნ ადამიანი. იგივე გაანგარიშებებს თუ ნიდერლანდების მონაცემებზე დაყრდნობით შევასრულებთ, მივიღებთ, რომ საქართველოში ნიდერლანდური მოსახლეობის სიმჭიდროვის მილნევის შემთხვევაში იცხოვრებს დაახლოებით 28,1 მლნ ადამიანი, ხოლო სოფლად – 4,8 მლნ.

ცხადია, მსგავსი მსჯელობა არ ისახავს მიზნად ჩვენი ქვეყნის მოსახლეობის განთავსების პარამეტრების დადგენას, თუმცა, მათ სანინაალმდეგოდ, ვინც ზემოხსენებული ქვეყნების მაჩვენებლებით მანიპულირებას ცდილობს, ვფიქრობთ, რომ გამოდგება.

რაც შეეხება ქართულ სოფელსა და აგრარულ მეურნეობაში ადამიანთა საერთო და შრომითი რესურსების რეალური გამოყენების პირობებს, ამისთვის საჭიროა უფრო მიზანმიმართული კვლევის ჩატარება და თუ ის იქნება მრავალმხრივი ანუ პარამეტრები დადგინდება კვლევის სხვადასხვა მეთოდით, მაშინ მიღებული მონაცემების თანაკვეთა მოგვცემს რეალობასთან მეტ-ნაკლებად მიახლოებულ სურათს.

პირველყოვლისა, ჩვენ იმ ქვეყნების მაჩვენებლების ანალიზსა და განზოგადებას შევეცდებით, რომელთაც საქართველოს მსგავსი საბაზო პირობები გააჩნიათ, თუმცა, ეკონომიკური განვითარების დონით მნიშვნელოვნად გვისწრებენ და შესაბამისად მიბაძვის ობიექტებადაც შეიძლება გამოდგნენ. ამისთვის კი რამდენიმე კრიტერიუმი უნდა ჩამოვაცალიოთ: პირველ რიგში უნდა შევარჩიოთ ის ქვეყნები, რომელთაც ჩვენი ქვეყნის მსგავსი ბუნებრივ-კლიმატური, რელიეფური პირობები და სოფლის მეურნეობის დარგობრივი სტრუქტურა აქვთ (მაგალითად, ამ უკანასკნელი კრიტერიუმის უმთავრეს განმსაზღვრელად მივიჩნიეთ ქვეყანაში მევენახეობის, როგორც ერთ-ერთი წამყვანი დარგის არსებობა). ამავე დროს, როგორც აღვნიშნეთ, ეს ქვეყნები ეკონომიკურადაც განვითარებულნი უნდა იყვნენ. განვითარების ზღვრად ჩვენს ანალიზში ალებული გვაქვს მშპ-ს მოცულობა 20 ათასი დოლარი მოსახლეობის ერთ სულზე. გარდა ამისა, გასათვალისწინებელია ისეთი ფაქტორები, როგორცაა მოსახლეობის რაოდენობა და სიმჭიდროვე, ქვეყნის ეკონომიკისა და განსაკუთრებით სოფლის მეურნეობის განვითარების საბაზო პირობები და კვების

ტრადიციები. ამ კრიტერიუმების მიხედვით, შეგვიძლია გამოვყოთ რამდენიმე ქვეყანა, რომლებიც საქართველოსთან ზემოთ ჩამოთვლილი პარამეტრების მიხედვით შედარებით მსგავსებით გამოირჩევა და ჩვენ მიერ დადგენილ ეკონომიკური განვითარების მაჩვენებელსაც აკმაყოფილებს. ეს ქვეყნებია: შვეიცარია, იტალია, უნგრეთი, პორტუგალია, საბერძნეთი. ჩვენ არ განვიხილეთ საფრანგეთის და ესპანეთის მაგალითები, რადგან ამ ქვეყნების ტერიტორიის სიდიდე დიდ გავლენას ახდენს ეროვნული

მეურნეობის დარგობრივ სტრუქტურაზე, კერძოდ კი - მარცვლეული კულტურების სასარგებლოდ, რაც აღნიშნულ ქვეყნებს მსხვილი ინდუსტრიული ფერმების შექმნის შესაძლებლობას აძლევს.

ანალიზს შევიცარიით დავიწყებთ, რადგან გარდა იმისა, რომ ეს ქვეყანა ყველაზე კარგად შეესაბამება ჩვენ მიერ ჩამოყალიბებულ კრიტერიუმებს, ამავე დროს, საუკეთესო ორიენტირიც არის სამომავლო განვითარების მხრივ.

შვეიცარიის და საქართველოს

ცხრილი 2

ქვეყანა	ტერიტორია (ათასი კმ ²)	სოფლო-მეურნეობის სავარგული (ათასი ჰა)	მოსახლეობის სიმჭიდროვე (ადამიანი 1 კმ ² -ზე)	სოფლის მეურნეობის სავარგული ქვეყნის მოსახლეობის ერთ სულზე (ჰა)	სოფლის მეურნეობის სავარგული სოფლ-მეურნეობაში ერთ დასაქმებულზე (ჰა)	სოფლის მეურნეობის სავარგული სოფლის ერთ მაცხოვრებელზე (ჰა)
აზერბაიჯანი	86,6	4936	109,6	0,52	4,55	1,12
ავსტრალია	7741	410273	2,8	18,64	897,75	169,18
ავსტრია	83,9	3188	98	0,39	22,14	1,17
აშშ	9826	432344	32	1,38	172,39	7,86
არგენტინა	2780	141800	15,2	3,36	100,93	46,13
ბელარუსი	207,6	9134	46	0,96	21,05	3,76
ბელგია	30,5	1372	342	0,13	23,25	4,95
ბრაზილია	8515	263965	24,2	1,28	23,89	10,05
ბულგარეთი	110,9	5101	63,5	0,72	41,14	2,38
გაერთიანებული სამეფო	243,6	17295	259	0,27	36,41	1,35
გერმანია	357	17136	227,7	0,21	25,89	0,79
დანია	43,1	2672	128,6	0,48	35,63	3,67
ესპანეთი	505,4	27797	93	0,59	27,36	2,67
ესტონეთი	45,2	949	28,2	0,74	13,37	2,32
თურქეთი	783,6	39180	102	0,49	4,86	1,77
იაპონია	378	4536	337	0,06	3,20	0,11
ინდოეთი	3287	197220	367	0,16	0,73	0,23
ირლანდია	70,3	4218	67,2	0,89	28,31	2,48
ისრაელი	20,8	500	365	0,07	9,80	0,83
იტალია	301	14147	203	0,23	16,74	0,74
ლატვია	64,6	1873	34	0,85	16,58	2,58
ლიტვა	65,3	2742	54	0,78	21,76	2,50
ნიდერლანდები	41,5	2324	403	0,14	10,91	0,82
პოლონეთი	312,7	16260	123	0,42	5,49	1,09
პორტუგალია	92,1	3684	117	0,34	7,15	0,88
რუმინეთი	238,4	13827	91,6	0,63	15,91	1,51
საბერძნეთი	131,9	8253	81,6	0,77	12,96	1,88
საფრანგეთი	551,5	29229	119	0,45	51,01	3,16
სომხეთი	29,7	1812	100	0,61	12,24	1,64
უკრაინა	603,6	42855	74	0,96	17,77	3,02
უნგრეთი	93	5859	107	0,59	18,20	1,84
შვეიცარია	41,3	1569	185,4	0,20	11,45	0,78
ჩინეთი	9597	537432	140	0,40	1,07	0,74
ჩეხეთი	78,9	4260	129	0,42	13,03	1,53
საქართველო	69,7	2469	62,3	0,59	7,48	1,21

ცხრილი შედგენილია <http://faostat3.fao.org/faostat-gateway/go/to/home/> და <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/> მასალების გამოყენებით

ტერიტორიის ფარდობითი კოეფიციენტი შეადგენს 0,59-ს, ხოლო მოსახლეობის ანალოგიური კოეფიციენტი 1,76, ანუ საქართველოში მოსახლეობის სიმჭიდროვე ამ ევროპული ქვეყნის შესაბამისი რომ იყოს, იცხოვრებდა დაახლოებით 13 მლნ ადამიანი, ხოლო ვინაიდან შვეიცარიის სოფლის მოსახლეობის წილი მთლიან მოსახლეობაში 26,4%-ს შეადგენს და ამ მაჩვენებლის პროექცირებას თუ საქართველოზე მოვახდენთ, მივიღებთ 3,4 მლნ სოფლის მოსახლეობას, საბერძნეთის მაგალითზე იგივე გაანგარიშებების შემთხვევაში – 5,7 და 2,3 მლნ ადამიანს, უნგრეთის მაგალითზე – 7,6 და 2,5 მლნ-ს, იტალიის მაგალითზე – 14,3 და 4,5 მლნ-ს, ხოლო პორტუგალიის მაგალითზე – 8,3 და 3,2 მლნ-ს.

ამდენად, როგორც ჩვენ მიერ შესრულებული გაანგარიშებები ცხადყოფს, საქართველოს სოფლის მოსახლეობა შეიძლება იყოს 2,3 მლნ-დან 4,5 მლნ-მდე. დღეს (2015 წ.) რეალურად სოფლად ცხოვრობს დაახლოებით 1.5 მილიონი, ანუ, საქართველოს სოფლებში არააუქარბმოსახლეობაა, არამედ ადამიანთა რესურსების სიმცირესთანაც კი გვაქვს საქმე (განსაკუთრებით საქართველოს მთიანეთში).

საქართველოს სოფლის მეურნეობაში ამჟამად დასაქმებულია დაახლოებით 350 ათასი ადამიანი (FAO-ს მონაცემი). ქვემოთ გვექნება მსჯელობა თუ რამდენად არის ეს ციფრი ოპტიმალურთან ახლოს.

ზოგადად, როდესაც სოფლის მეურნეობის განვითარების პერსპექტივაზეა მსჯელობა, უპირველესად უნდა განისაზღვროს, თუ რა არის ამ

მხრივ უმთავრესი მიზანი. საქართველოს პირობების გათვალისწინებით (მხედველობაში გვაქვს რთული ვერტიკალური ზონალობა, მცირემინიანობა, მძიმე დემოგრაფიული და ეკონომიკური ვითარება, განსაკუთრებით ქართული რეალობა, რომლის მიხედვითაც სოფელი ტრადიციების და ეთნო-კულტურული იდენტობის უმთავრესი კერაა) უპირველესი ამოცანაა მიწის ეფექტიანი გამოყენება, ანუ მაქსიმალური შრომა-უკუგების მიღება. ამასთან, ეს ისე უნდა განხორციელდეს, რომ ადგილობრივმა სოფლის მეურნეობის პროდუქციამ არ დაკარგოს კონკურენტუნარიანობა უცხოურ პროდუქციასთან მიმართებით. შესაძლებელია თუ არა აღნიშნულის მიღწევა, ამის შესახებ, ჩვენი აზრით, ობიექტური დასკვნის გაკეთება ისევე განვითარებული ქვეყნების მაგალითის შესწავლით შეიძლება (იხ. ცხრილი 2). კერძოდ,

საქართველოს აგრარულ მეურნეობაში ერთ დასაქმებულზე მოდის 7,48 ჰა სოფლის მეურნეობის სავარგული. შვეიცარიაში ეს მაჩვენებელი 11,45 ჰა. თუ ამ მონაცემს ოპტიმალურად მივიჩნევთ, მაშინ საქართველოს სოფლის მეურნეობაში უნდა საქმიანობდეს დაახლოებით 215 ათასი ადამიანი. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ ჩვენ საქართველოს სოფლის მეურნეობის სავარგულებს როდენობად აღებული გვაქვს დაახლოებით 2,5 მლნ ჰა, თუმცა, ამ მონაცემის გაზრდა მინიმუმ 20%-ით არის შესაძლებელი. სავარგულებში დღეს არსებული სხვადასხვა პრობლემის დარეგულირების შემდეგ, ცხადია, შესაბამისად გაიზრდება დასაქმებულთა პოტენციური როდენობაც.

იტალიაში სოფლის მეურნეობაში ერთ დასაქმებულზე მოდის 16,74 ჰა. საქართველოს სავარგულების როდენობის გაყოფით ამ მაჩვენებელზე მივიღებთ დაახლოებით 148 ათას დასაქმებულს, უნგრეთის ანალოგიური მონაცემის შემთხვევაში გვექნება 136 ათასი, საბერძნეთის მაგალითზე მივიღებთ 191 ათასს, პორტუგალიის მაგალითზე კი - 345 ათასს. ამ ხუთი ქვეყნის მიხედვით ერთ დასაქმებულზე სავარგულების საშუალო მაჩვენებლის განხილვის შემთხვევაში (რაც 13,3 ჰა-ს შეადგენს) მივიღებთ დაახლოებით 186 ათას დასაქმებულს, ხოლო ზემოთ მოტანილი მაჩვენებლების პირდაპირ საშუალო არითმეტიკულის გამოთვლით – 207 ათასს.

ზემოთ მოტანილი მაჩვენებლების და საქართველოს სოფლის მეურნეობის სპეციფიკის გათვალისწინებით, მართებული აგრარული პოლიტიკის გატარების შემთხვევაში, შესაძლებელია ერთ დასაქმებულზე სოფლის მეურნეობის სავარგულების ოპტიმალურ როდენობად მივიჩნიოთ 10 ჰა. ასეთ პირობებში საქართველოს სოფლის მეურნეობაში დასაქმდება მინიმუმ 250 ათასი ადამიანი, რომელთა შრომის მწარმოებლურობა და შესაბამისად შემოსავლები აღნიშნული მუშახელისა და მათი ოჯახის წევრების სოციალურ-კულტურული განვითარების მაღალ დონეს განაპირობებს.

საქართველოს სოფლის მეურნეობაში დასაქმებული მუშახელის ეფექტიანობის ზრდის უმნიშვნელოვანესი რეზერვაა სოფლის მეურნეობის საწარმოთა საქონლიანობის დონის ამაღლება. ეს მაჩვენებელი ჩვენს ქვეყანაში ამჟამად მეტად დაბალია და სოფლად მცხოვრებთა შინამეურნეობებისათვის შეადგენს მხოლოდ 37%-ს.[1] აღნიშნული მონაცემი მნიშვნელოვნად ჩამორჩება არა მარტო განვითარებული საბაზრო ეკონომიკის ქვეყნების ანალოგიურ მაჩვენებლებს, არამედ 1980-იანი წლების ბოლოს სოფლად მცხოვრებთა შინამეურნეობებში წარმოებული პროდუქციის საქონლიანობის დონესაც (45%).[1]

გარდა წარმოდგენილი მეთოდისა, არსებობს სხვა მრავალი მეთოდიც, რომლითაც შესაძლებელია ანალოგიური პარამეტრების გაანგარიშება. მათგან, ჩვენი აზრით, ყველაზე მიზანშეწონილია სოფლის მეურნე-

ობაში შრომითი რესურსების ნორმატიული სიდიდე განისაზღვროს სოფლის მეურნეობის კულტურების და მეცხოველეობის პროდუქტების წარმოების ტექნოლოგიური რუკებით გათვალისწინებული მოთხოვნების საფუძველზე. ამ მეთოდით სოფლის მეურნეობაში უშუალოდ დასაქმებულთა ნორმატიული სიდიდე (ოპტიმალური რიცხოვნობა), ჩვენი გაანგარიშებით, 345-355 ათას კაცს შეადგენს, რაც პრაქტიკულად შეესაბამება FAO-ს მონაცემს, რომელიც ზემოთ ფიგურირებდა ჩვენ გაანგარიშებებში. თუმცა, მომავალში ეროვნული ეკონომიკის განვითარებისა და ქართული სოფლის სპეციფიკური თავისებურების გათვალისწინებით, შესაძლოა მათი რაოდენობა ოპტიმისტური სცენარით 300-330 ათას კაცამდე შემცირდეს, ანუ სოფლად დღეს მცხოვრები მოსახლეობის 15-20 %-ის ფარგლებში დარჩეს (მხედველობაში გვაქვს მექანიზაციის დონის ამაღლება, სასოფლო-სამეურნეო წარმოებაში ახალი ტექნოლოგიების დანერგვა და სხვა პროგნოზირებადი პროგრესული მიმართულებები). ამ მაჩვენებელთან ერთად თუ გავითვალისწინებთ სოფლის მეურნეობის სავარგულების მაქსიმალურ ფართობს, რომლის პოტენციალიც ჩვენს ქვეყანას გააჩნია, ერთ დასაქმებულზე მივიღებთ 10-12 ჰა-ს, რაც დაახლოებით შეესაბამება ჩვენ მიერ ზემოთ მოყვანილ განვითარებული ქვეყნების ანალოგიურ მაჩვენებლებს.

ამრიგად, არასწორად მიგვაჩნია მოსაზრება იმის შესახებ, რომ აგრარულ სექტორში დასაქმებული უნდა იყოს მოსახლეობის მხოლოდ 2-3 პროცენტი. ჩვენი აზრით, სოფლად უნდა იცხოვროს იმდენმა ადამიანმა, რამდენის საშუალებასაც ამა თუ იმ ქვეყნის ბიოგეოკლიმატური პოტენციალი, სოფლის მეურნეობისა და ზოგადად ეკონომიკის დარგობრივი სტრუქტურა იძლევა და რომლის პირობებში ადგილობრივი აგრარესურსების ყველაზე ეფექტიანი გამოყენება მიიღწევა. საქართველოსთვის ეს მაჩვენებელი მინიმუმ 2,3 მლნ ადამიანია, თუმცა წინასწარ

გამიზნული ეკონომიკური (მ.შ. აგრარული) პოლიტიკის შემთხვევაში მაშინ, როდესაც საქართველოს მზარდი დემოგრაფიული მაჩვენებლები ამის შესაძლებლობას მოგვცემს, ჩვენი ქვეყნის არაურბანული დასახლებების ტევადობის პოტენციალი 4,5 მლნ ადამიანიც შეიძლება იყოს. სწორედ ასეთ შემთხვევაში შეიძლება ვიმსჯელოთ ყველა არსებული რეზერვის ამოქმედებაზე და სოფლად მცხოვრებთა სრულფასოვან სოციო-კულტურულ ყოფაზე.

მიუხედავად იმისა, რომ სოფლის საზოგადოების ეკონომიკური დედაბოძი ყოველთვის ქართველი გლეხი იქნება, მისთვის სრულფასოვანი ცხოვრებისეული არეალის შექმნა სხვადასხვა სახის ინფრასტრუქტურის ფორმირებას გულისხმობს და აქვე თუ გავითვალისწინებთ სოფ-

ლის მეურნეობის მომიჯნავე დარგებში დასაქმებულებს და საქართველოს აგროტურიზმის მნიშვნელოვან პოტენციალს, ცხადი გახდება, რომ სოფლის მეურნეობაში დასაქმებულთა წილი არაურბანულ მოსახლეობაში (უკიდურეს შემთხვევაში) არ გადააჭარბებს ევროპული ქვეყნების ანალოგიურ მონაცემებს.

ცნობილია, რომ განვითარებულ ქვეყნებში ადამიანთა რაოდენობა, რომლებიც საქმიანობენ სოფლად (მასწავლებლები, ექიმები, მექანიზატორები, მელიორატორები, კულტურისა და კავშირგაბმულობის მუშაკები, მძღოლები, ხანდაზმუ-

ლი ადამიანები და სხვ.), როგორც წესი, დიდად (3-4ჯერ) აღემატება მათ რაოდენობას, ვინც უშუალოდ დაკავებულია სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოებით (მათ ფერმერის სტატუსი გააჩნიათ) ანუ ხნავს, თესავს, ვენახსა და ხეხილს უვლის, თიბავს, პირუტყვსა და ფრინველს ამრავლებსა და უვლის და ა.შ.. ხოლო თუ ოჯახის შრომისუუნარო წევრებსაც მივიღებთ მხედველობაში, კვლავ მივაღებთ იმ მონაცემებამდე, რის შესახებაც ზემოთ ვიმსჯელებთ: საქართველოს სოფლის მოსახლეობა უნდა იყოს არანაკლებ 2,3 მლნ-ისა, ხოლო პოტენციალი – 4,5 მლნ ადამიანი.

ბუნებრივია, ამ მონაცემების რეალურობა დიდად იქნება დამოკიდებული ქვეყანაში განსახორციელებელ ეკონომიკურ (მ.შ. აგრარულ და სოფლის განვითარების) პოლიტიკაზე, მინის კონსოლიდაციაზე, სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციის სტიმულირებაზე, სოფლად საწარმოო და სოციალური ინფრასტრუქტურის განვითარებასა და სხვა აუცილებელი პროექტების განხორციელებაზე.

ეს ამოცანა, თავისით, რა თქმა უნდა, არ შესრულდება. ამ მიზნით საჭიროა განისაზღვროს და შემუშავდეს:

1. საქართველოს ძირითადი მიზანი და ამოცანა სოფლის მეურნეობის სფეროში, რომელიც, ჩვენი აზრით, შეიძლება იყოს ორი მიმართულების: პირველი, სოფლის, როგორც ტერიტორიული ერთეულის, შენარჩუნება – განვითარება (ამ ამოცანაში შედის კულტურული და ველური ლანდშაფტების

დაცვა) და მეორე, სასურსათო უშიშროების უზრუნველყოფელი სოფლის მეურნეობის სტრუქტურის ჩამოყალიბება;

სოფლის, როგორც ტერიტორიული და სოციალური ერთეულის, განვითარების გარეშე (სოფლის სტატუსი, რეალური თვითმმართველობა – არჩეული მამასახლისი, ინსტიტუციონალური და ინფრასტრუქტურული მოწყობა – გზა, წყალი, ელექტროენერგია, გაზიფიკაცია, ჯანდაცვა, ბაგა-ბაღები, სკოლები, ბიბლიოთეკები, კლუბები, კავშირგაბმულობა, ტრანსპორტი, დასაქმება და სხვ.) ქართულ სოფელს დაცლა, ანუ მო-

სახლეობის მასობრივი ემიგრაცია ემუქრება. თუ დღეს მოქმედი უარყოფითი ტენდენციები შენარჩუნდა, მოკლე ხანში აღარ გვექნება არა მარტო სოფლის მეურნეობა, არამედ თვით სოფელიც კი.

II. პრინციპულად ახალი სა-სოფლო-სამეურნეო პოლიტიკა და აგროსასურსათო სექტორის განვითარების მიზანმიმართული სტრატეგია (რომელიც მოიცავს სისტემას, სტრუქტურას, სტრატეგიას, ტექტიკას, ხედვას, კადრების ნებას, კადრების სწავლებას), რომელშიც გათვალისწინებული იქნება ყველა

იმ პრობლემის მოგვარება, რომელიც, საბოლოო ანგარიშით, სოფლად სოციალურ-ეკონომიკური პირობების გაუმჯობესებასა და აგრარული შრომის მოტივაციის ამაღლებას უკავშირდება.

გვახსოვდეს: სოფელი პირველ ყოვლისა არის სახლობის ერთეული და არა მეურნეობისა. სოფლის განვითარების ერთ-ერთი მთავარი მიზანია სოფლის მოსახლეობის ყოფითი სტატუსის მიახლოებით გათანაბრება ქალაქის მოსახლეობის სტატუსთან, რასაც სოფლად ადამიანთა რესურსების შენარჩუნე-

ბა-განვითარებისთვის და, ამგვარად, სოფლის მეურნეობისა და აგროსასურსათო წარმოების გაფართოებულ ადნარმოებისთვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს.

პაატა კოღუაშვილი,
სტუ-ს პროფესორი

ბადრი რამიშვილი,
თსუ-ს პროფესორი

გამოყენებული ლიტერატურა

1. www.geostat.ge/
2. <http://faostat3.fao.org/faostat-gateway/go/to/home/>

CAPACITY OF GEORGIAN VILLAGE

P. KOGUASHVILI
B. RAMISHVILI

In recent years the debate about the role of agriculture in economic development has increased in public sector, as well as about the quantitative parameters of the population living in rural areas. It is the fact that over the 2004-2012 years the government had been deliberately declining the role of agricultural sector in national economy, which has led to a sharp decline of the working age population living in rural areas.

In the presented work, the authors on the example of developed European countries ground the demographic parameters about the capacity of Georgian village, which in their opinion, fluctuate from 2.3 million to 4.5 million people. Besides, it is determined the optimal number of labor resources required for the agricultural sector, which the authors point of view is within the 300-330 thousand.

თვალსაჩინო მაგალითი

სჭირდება თუ არა მეღვინეობის წამოწყებას მილიონები

საქმეგობარი თელავში მოგზაურობისას კითხვაზე – „ღინძავს თუ არა მივენახე მეღვინეობის ბიზნესს“ – რამდენიმე მივენახე მიპასუხა, რომ ამ ბიზნესის წარმოწყება გლახისთვის შეუძლებელია, რადგან ამ საქმეს სასტარტოდ 1-2 მილიონი მაინც სჭირდება. ამის შემდეგ, ცხადია, განვიჩინებ, უფრო მეტი დავწერო წარმატებული ოჯახური მეღვინეობების მაგალითებზე, წმიდად, კომერციული პერსპექტივიდან, წარმოვაჩინო, რამდენად რენტაბელურია მცირე მეღვინეობა რიგითი მივენახესათვის და მართლაც სჭირდება თუ არა ამ საქმეს „მილიონები“.

სწორედ ამიტომ შევაჩერე ყურადღება ალექსი ციხელიშვილის მაგალითზე. ის ახმეტის მუნიციპალიტეტის სოფ. ზემო ალვანის მკვიდრია, უმაღლესი განათლება ენოლოგიაში არ მიუღია და საკუთარ პრაქტიკაში მევენახეობა-მეღვინეობის ტრადიციულ, ოჯახურ ცოდნას იყენებს. ეს, რა თქმა უნდა, არ ნიშნავს იმას, რომ არ ეცნობა ლიტერატურას და სხვა მეღვინეებისგან გამოცდილების

გაზიარებას გულისხმობდა არ ეკიდება.

ალექსი ციხელიშვილი მეღვინეობას მუდამ მისდევდა მას შემდეგ, რაც ადრეულ ასაკში მამა გარდაეცვალა და უფროსი ძმები სასწავლებლად თბილისში წავიდნენ. ის დედასთან ერთად უვლიდა ვენახს და ღვინის დაყენებაში აქტიურად იყო ჩართული, თუმცა, პირველი მოსავალი, რომელმაც შემოსავალი მოუტანა, სულ ახალი – 2010 წლის რქანითელი იყო, რომელიც ოჯახის

ახლობლის, ღვინო ანდერგრაუნდის ერთ-ერთი დამაარსებლის სოლიკო ცაიშვილის რეკომენდაციით ბარში ბოთლებში ჩამოსხმული მიიტანა. პირველი მოსავალი 600 ბოთლს არ აღემატებოდა.

აქედან იწყება ციხელიშვილის მარნის ისტორია. თავად ალექსი თვლის, რომ, რომ არა ღირებულებებით გაერთიანებული მეღვინეების ეს გარემო, რომელიც დიდ სტიმულს აძლევდა და მისი შრომის ადეკვატურ მატერიალურ სარგებელსაც სთავაზობდა, შესაძლოა, მას მეღვინეობა არც გაეგრძელებინა.

ციხელიშვილის ღვინოები პირველად იტალიაში გავიდა ექსპორტზე მცირე რაოდენობით, თუმცა, გაყიდვები მაინცდამაინც წარმატებით არ აენყო. შემდეგ Slow Food-იც დაინტერესდა და

სულ მალე გამოჩნდა იაპონიის ბაზარი, ცხოველი ინტერესით ავთენტური ქართული ნატურალური ღვინოებისადმი, სადაც უკვე მეოთხე წელია ალექსი ციხელიშვილის ღვინოები იყიდება.

მარნის ასაშენებლად, ჯერჯერობით, სათანადო თანხები ვერ დააგროვა და თვლის, რომ მეღვინეობის ბიზნესის გამართვას რამდენიმე წელი სჭირდება. დღეს მისი ღვინოები ექსპორტზე გადის იაპონიასა და ავსტრალიაში. წელს, ასევე, მიიღო მოთხოვნა უკრაინიდან. საქართველოში ციხელიშვილის მარნის ღვინოებს სულ რამდენიმე ადგილას ნახავთ – ნატურალურ ღვინის ბარ „ღვინო ანდერგრაუნდში“, „გ.ვინო-ში“, „აზარფეშასა“ და „კულინარიუმში“. მოთხოვნა შიდა ბაზარზეც და ექსპორტზეც გაცილებით მაღალი აქვს, ვიდრე – მიწოდების შესაძლებლობა.

ალექსი ციხელიშვილი 2 ჰა მიწას ფლობს, სადაც მოჰყავს, ძირითადად, რქანთელი, ცოტა მწვანე და მცირე რაოდენობით, ყლია. წელს განსაკუთრებით დიდი მოსავალი მიიღო, სულ მთლიანად, 10 ტ. (სამივე ჯიში). ღვინოს ის კახური ტრადიციული მეთოდით აყენებს, საკუთარ ეზოში, ღია ქვევრებში, რომელთაგან ყველაზე ახლები 80 წლისაა.

უნდა აღინიშნოს, რომ ორგანული მევენახეობა დიდი გამოწვევების მუდმივი პასუხისმგებია და ამგვარი გამოწვევების წინაშე ალექსი ციხელიშვილიც დამდგარა. თუკი 2013 წლის მოსავალმა 3000-მდე ბოთლი შეავსო, 2014 წლისა მთლიანად გაუფუჭდა – ჭრაქის დაავადებას ბორდოს დაბალპროცენტიანი პრეპარატი ვერ მოერია.

როგორც ვიცით, ორგანული მეთოდებით მოვლილი ვენახი გაცილებით ნაკლებ მოსავალს იძლევა, შესაბამისად, ამ ვენახის ყურძნის თვითღირებულებაც გაცილებით მაღალია. ღვინის საინფორმაციო ცენტრის კვლევის შედეგად გამოვლინდა, რომ ალექსი ციხელიშვილის ყურძნის საშუალო თვითღირებულება 0.74 ლარია.

„2013 წელს 7-8 ტონა ჩავწურე. ყურძნად რომ ჩამებარებინა, კილოგრამში უნდა ამელო, მაქსიმუმ,

2 ლარი. მთლიანი შემოსავალი მექნებოდა 16 000 ლარამდე. ეს რომ შევადაროთ ღვინის შემოსავალს, 2000-3000 ბოთლი ღვინო გამოვიდა ამ მოსავლიდან. ბოთლი 20 ლარად გავყიდე და შემოსავალი 40 000 ლარი გამოდის.“

დავინტერესდით, ალექსი ციხელიშვილის მაგალითზე, წლიური მოგება რა თანხას შეადგენს, თვეებზე გადანაწილების შემთხვევაში, იმ ადამიანისთვის, რომელიც ვენახში თავადაც მუშაობს და დაქირავებულ

მუშახელსაც დაიხმარს. მან უშურველად გაგვიზიარა საკუთარი გამოცდილება. როგორც თავად ამბობს, ციხელიშვილების მარანს შარშან 23 000 ლარის წლიური ბრუნვა ჰქონდა. აქედან დაახლოებით 5 000 ლარს შეადგენდა ჩასაბრუნებელი ხარჯები (ვენახის მოვლა, რთვლის ხარჯები, ღვინის წარმოების, ჩამოსხმისა და ეტიკეტირების ხარჯები), სუფთა მოგება კი 18 000 ლარი დარჩა. ეს თანხა თვეებზე გადანაწილების შემთხვევაში 1500 ლარს შეადგენს, რაც, დამეთანხმებით, არ არის ცუდი შემოსავალი საწყისი პერიოდისთვის.

როგორც ვხედავთ, ნატურალური, ოჯახური ღვინის თვითღირებულებაცა და, შესაბამისად, გასაყიდი ფასიც მაღალია. დიდია მოთხოვნაც. კითხვაზე – რა სჭირდება მევენახეს მეღვინეობის ბიზნესის წამოწყებისათვის, ალექსი

ციხელიშვილი თვლის, რომ ერთადერთი, რაც მას სჭირდება, ეს დაბალპროცენტიანი კრედიტებია, სადაც მინიმალური ზღვრული თანხა მცირე მარნების საჭიროებების ადეკვატური იქნება.

ამას დავამატებდი, რომ ალექსი ციხელიშვილის მაგალითიც აჩვენებს, რაოდენ მნიშვნელოვანი და პრობლემური ფაქტორია მცირე მეღვინეობების განვითარებისთვის გასაღების ბაზარი. ცოტა ოჯახურ მარანს თუ აქვს წვდომა და ცოდნა ნატურალური ღვინის

წარმოების ბარებზე. ამგვარი ბარები საუკეთესო გარემოა ნატურალური, ოჯახური, ახალი ღვინოების მიერ თავის დასამკვიდრებლად ადგილობრივ და უცხოელ მომხმარებლებს (მათ შორის, პოტენციურ ექსპორტიორებს) შორის. მეორე მხრივ, ამგვარი ბარები მხოლოდ თბილისშია შეკრებილი. კარგი იქნებოდა, თუ დედაქალაქისა და საქართველოს სხვა ქალაქების პოპულარული რესტორნები, ბარები და მაღაზიები ხელს შეუწყობდნენ ახალ საოჯახო ბრენდებს მომხმარებელთა შესაბამის სეგმენტამდე მიღწევაში. ამაზე ალექსი ციხელიშვილი ფიქრობს, რომ ხარისხიანი ღვინო თავის ადგილს ყოველთვის დაიმკვიდრებს.

მთიო ნინიძე,
საქართველოს ღვინის კლუბი,
ღვინის საინფორმაციო ცენტრი.

გურამ ნიბახაშვილის ფოტო

ალადასტური – ხალისი და ხასიათი

ალადასტური ძართული წითელყურძნიანი ვაზის საღვინე ჯიშია, რომლის საგზოგზოდ გურია სახელდება, თუმცა, იმერეთშიც მიტანაქვდა გავრცელებულ ჯიშად ითვლება. მთლიანობაში ალადასტური დღეს თითქმის მთელს დასავლეთ საქართველოშია გავრცელებული (აქა-იქ სამხრეთში და მთიან აჭარაშიც კი გვხვდება), მაგრამ ამის მიუხედავად მთლიანობაში ამ ჯიშის ფართობები შთაგვაძლავი ნაგვრად არ არის.

გასული საუკუნის 60-იანი წლებისათვის ალადასტური აღმოსავლეთ საქართველოში ძირითადად მხოლოდ საკოლექციო ნაკვეთებში გვხვდებოდა, თუმცა, ბოლო დროს თბილისის გარეუბნებში და შიდა ქართლშიც გააშენეს მცირე რაოდენობით ალადასტური, მაგრამ როგორც ქვემოთ ვნახავთ, შესაძლებელია ამ ნარგავების უმეტესობას ალადასტურთან საერთოდ არანაირი კავშირი არ ჰქონდეს.

1953 წლის ვენახების მასობრივმა აღწერამ აჩვენა, რომ გურიაში ალადასტური იმ დროისათვის დაახლოებით 61 ჰექტარზე იყო გაშენებული (საუბარია მხოლოდ გურიაზე). აქედან დაახლოებით 45 ჰექტარი ე.წ. მაღლარზე ანდა ნახევრადმაღლარზე იყო გაშენებული, რაც დასავლეთ საქართველოს მევენახეობისათვის ვენახის გაშენების ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული ფორმაა. გასული საუკუნის 50-იანი წლების შემდეგ, როგორც გურული მევენახე გლეხები ამბობენ, ალადასტურის ვენახების ფართობები კიდევ უფრო მეტად შემცირდა და ისევე როგორც ჩხავერი, სხილათუბანი და სხვა ცნობილი გურული ჯიშები, ალადასტურიც ჰიბრიდულმა ადესა-იზაბელამ ჩაანაცვლა.

ქართულ ლიტერატურაში და ხალხურ ფოლკლორში ისე მკვეთრად

ქართული ვაზის ალბათ არც ერთი ჯიში არ დამკვიდრებულა, როგორც ეს ალადასტურს ხედა ნილადა. ალადასტური შეგვხვდება ისტორიულ წყაროებში, ლექსებში, პოემებში, სიმღერებში, ხალხურ თქმანში და ანდაზებშიც კი... ეს მაშინ, როდესაც ალადასტურის გავრცელების არეალი სხვა ქართულ ჯიშებზე (მაგალითად: რქანთელი, ცოლიკოური, საფერავი და სხვა) უფრო მცირე იყო და ძირითადად დასავლეთ საქართველოს, განსაკუთრებულად კი გურია-იმერეთს მოიცავდა.

ჯიშის დასახელება ალადასტური არაბულად უღერს, როგორც „ალაჰ დასტურ“, რაც ნიშნავს „ალაჰის თანხმობას“. ისტორიკოს გიორგი მალხაზიშვილის თქმით, არსებობს მოსაზრება, რომ მიუხედავად რელიგიური აკრძალვებისა, საქართველოში მოსულ არაბ დამპყრობლებს ალადასტური (რომელსაც ალბათ ადრე სულ სხვა სახელი ექნებოდა) ძალიან მოეწონათ და ამ ღვინის სიყვარულის გამო თავის ერთგვარად გასამართლებლად თქვეს, რომ ეს ისეთი კარგი ღვინოა, ამის დალევაზე ალაჰმაც კი მოგვცა დასტური.

გიორგი მალხაზიშვილი, ისტორიკოსი: „მხოლოდ ვარაუდის გამოთქმა შეგვიძლია ტერმინ „ალადასტურთან“ დაკავშირებით. ცნობილია, რომ საქართველოში შემოსულმა არაბებმა თავიანთი რამდენიმე ჯარისკაცი დასაჯეს ღვინის სმის გამო. მე ვფიქრობ, რომ სწორედ ამ დასჯილი არაბების სიტყვები შეიძლება იყოს: „ტყუილად

მსჯით, რადგან ამ ღვინის დალევაზე თვით ალაჰმა მომცა დასტური“. ისე კი, ამ სახელწოდების არაქართულობა ალბათ ეჭვს არ უნდა იწვევდეს“.

როგორც უკვე ვთქვით, დღეს ალადასტურს საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში გავრცელებულ სრულიად განსხვავებულ ვაზის ჯიშებს ეძახიან. მაგალითად, თბილისში და თბილისის მიმდებარე, მცხეთის რაიონის სოფლებში ალადასტურის სახელით გავრცელებულია წითელყურძნიანი ჰიბრიდული ვაზის ჯიში, რომელსაც ნამდვილ ალადასტურთან არაფერი აკავშირებს და თბილისის ყურძნის ბაზრობებზეც ალადასტურის სახელით სწორედ ეს გაუგებარი გემოს და ხარისხის მქონე ყურძენი იყიდება.

ირაკლი ხიზანიშვილი, ავჭალის მკვიდრი: „სამი წლის წინ მეგობარმა ვაზის სამი ნერგი მაჩუქა და მითხრა, რომ ალადასტურის ნერგები იყო. ადრე ხონში ახლობელთან მქონდა ალადასტური დალევული და ძალიან მომეწონა, ამიტომ სიხარულით გავახარე ეს ძირები. ვაზმა ნაყოფი მეორე წელსვე მომცა, მაგრამ ყურძნიდანვე მიგხვდა, რომ (სხვათა შორის ე.წ. უწამლი ვაზები არაა და მონამვლას საჭიროებს) რალაც სხვა ჯიში უნდა ყოფილიყო. ავჭალაში რამდენიმე ჩემს მეზობელთანაც ვნახე ზუსტად ასეთი ვაზები და მათაც ჰგონიათ, რომ ალადასტურია. არადა, ღვინითაც და ყურძნითაც ჩანს, რომ ეს სულ სხვა ჯიშია. როგორც ჩანს, ჩვენთან, აღმოსავლეთ საქართველოში

ალადასტური სხვა რამე ჰგონიათ, დასავლეთში კი ის სხვა რამეა. ნელს მარიამობისთვის სპეციალურად გამოვავაზინე ჩემს ახლობლებს ხონიდან ის ალადასტური და როდესაც მეზობლებს გავასინჯე, ყველამ აღიარა, რომ სულ სხვა ჯიში იყო. ამის მერე ჩემს ეზოში გახარებულ ვაზს ალადასტურს აღარ ვეძახი“.

როგორც 1960 წელს გამოცემულ „საქართველოს ამპელოგრაფიაში“ ვკითხულობთ, გურიაში გავრცელებულ წითელყურძინან ჯიშთა შორის ალადასტურს ყოველთვის თვალსაჩინო ადგილი ეკავა, როგორც უხვმოსავლიან საღვინე და ადგილობრივი მოხმარების სუფრის ყურძინს ჯიშს.

ალადასტური, როგორც ბოტანიკური ნიშნებით, ისე აგრობიოლოგიური თვისებებით კოლხეთის ვაზის ჯერის ტიპური წარმომადგენელია. როგორც ისტორიულად, ისე ამჟამადაც ალადასტური გავრცელებულია ძირითადად ზემო გურიისა და ქვემო იმერეთის ტერიტორიაზე. ალადასტური პირველ ნიშანს იძლევა დარგვიდან მესამე წელს, ზოგჯერ მეორე წელსაც, ხოლო სრულ მოსავალს – მეხუთე წლიდან. ალადასტურმა უხვი მოსავალი იცის და ჰექტარზე საშუალოდ 90-105 ცენტნერით განისაზღვრება. დაკვირვებებიდან გამომდინარე ცხადი გახდა, რომ ალადასტური ფილოქსერას უკეთ უძლებს, ვიდრე სხვა ადგილობრივი ჯიშები (ჩხავერი, ჯანი, მტევანდიდი, სხილთუბანი და სხვ.).

დავით ჩხარტიშვილი,

მევენახე: „გურიაში, სოფელ შუხუთში დაახლოებით ჰექტრის მესამედზე გვაქვს ალადასტური გაშენებული. როგორც იცით, ჩვენსკენ მცირემინიანობაა და ამ ზომის ვენახი გურიაში მაინცა და მაინც პატარად არ ითვლება. ღვინოს ძირითადად მხოლოდ ოჯახური საჭიროებისათვის ვიყენებ და სულ რამდენჯერმე მაქვს გაყიდული. ძირითადად 90-იან წლებში ვყიდდი, როდესაც ჩემს ოჯახს, ისევე როგორც მთელს ქვეყანას, ძალიან გაუჭირდა და მევენახეობისთვის უკვე ნაკლებად გვეცალა. ალადასტური მაღლარზე მაქვს გაშვებული და ყურძენს

დაახლოებით ოქტომბრის ბოლოს ვკრეფ ხოლმე, თუმცა, ყოფილა შემთხვევები, როდესაც ნოემბერში დამიკრეფია. წელიწადზე და დამნიფებაზეა ყველაფერი დამოკიდებული.

ღვინოს ძირითადად მინის ჭურჭელში ვაყენებ. როგორც იცით, ალადასტურისგან ძირითადად ნახევრად ტკბილი ღვინო გამოდის, თუმცა, შარშანწინ მე და ჩემმა შვილმა კახურად დავაყენეთ და ჭაჭაზე დავტოვეთ დიდი ხანი. გულწრფელად გეტყვით, რომ ღვინო არ მოგვენონა და მომდევნო წლებში ისევე დავაყენეთ, როგორც უნინ. მამაჩემს სამი დიდი ქვევრი ჰქონდა, მაგრამ მერე მინისძვრამ ქვევრები დაბზარა და უკვე ოც წელზე მეტია, ღვინოს მინის ჭურჭელში ვაყენებთ. ქვევრის შეძენის სურვილი მაქვს ამ ბოლო დროს და ალბათ ვიყიდი ერთტონიან ქვევრს მაინც. ქვევრს ძალიან დიდ პატივს ვცემ და მინდა, რომ ჩემს ეზოში ისევე იყოს ქვევრები. ღვინის ბოთლში ჩამოსხმას და გაყიდვას ჯერჯერობით არ ვაპირებ, თუმცა, თუკი შეძლება იქნა და ვენახების ფართობი გავზარდე, ასეთ კარგ რამეზე უარს ნამდვილად არ ვიტყვი. შეიძლება ტრახანში ჩამომართვათ, მაგრამ არა მგონია სხვაზე ნაკლებ ღვინოს ვაყენებდე და არაფერი დაშავდება, ცოტა ფულსაც თუ ვიშოვიდი ამ საქმით“.

უნდა აღინიშნოს, რომ სოკოვანი დაავადებებიდან

ალადასტური საკმაოდ კარგად უძლებს ჭრახვს, თუმცა, ძალიან ადვილად ზიანდება ნაცრისაგან. ამიტომ მისი ყვავილობისა და მარცვლის გამოხორბვლის პერიოდში ნაცრის წინააღმდეგ ნამლობას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს. კირის საკმაო რაოდენობით შემცველ თიხნარ-ქვიშნარ ნიადაგებზე ალადასტური გაცილებით მაღალხარისხოვან პროდუქციას იძლევა, ვიდრე უკირო ენერი ტიპის ნიადაგებზე. ალადასტურს ჩვეულებრივ ოქტომბრის ბოლოს ან ნოემბრის დასაწყისში კრეფენ. მისი შაქრიანობა 21,5%-ს არ აღემატება, უფრო ხშირად კი 19-20%-ია. ღვინო ხასიათდება შემდეგი მაჩვენებლებით: ჰარმონიული, სპეციფიკური ჯიშური გემო, ოდნავ მომეტებული მჟავიანობა. ღვინო ახლო მანძილზე ტრანსპორტირებას ადვილად იტანს და თავის ტიპიურობას და გემურ თვისებებს 3-5 წლის მანძილზე უცვლელად ინარჩუნებს. ალადასტური თავისი სამეურნეო დანიშნულებით მიეკუთვნება ადგილობრივი მნიშვნელობის საღვინე და სუფრის ყურძინს ჯიშთა ჯგუფს, რომელსაც პროდუქციის საკმაოდ მაღალ მაჩვენებლებთან ერთად ახასიათებს ღონიერი ზრდა-განვითარება, ეკოლოგიური პირობების მიმართ ადვილად შეგუების უნარი და უხვი მოსავლიანობა.

როგორც ქართველი ამპელოგრაფების კვლევებით დადგინდა, ალადასტურის მტევანი საშუალოდ 200 გრამს (საშუალო მოცულობის მტევანია) იწონის, ინახება გაზაფხულამდე, ტრანსპორტაბელურია. მისგან აყენებენ წითელ ღვინოს, რომელსაც ალკოჰოლისა და მუავიანობის ჰარმონიული შეფარდება, საშუალო სხეულიანობა და სასიამოვნო სურნელება აქვს. გადამწიფებული ყურძნისაგან მზადდება მაღალხარისხოვანი, ნახევრად

ტკბილი ღვინო „ალადასტური“. დღეს ქართული ღვინის კომპანიებიდან ღვინო „ალადასტურს“ ძალიან ცოტა აწარმოებს და ისიც შეზღუდული რაოდენობით. ამის მიზეზი პირველ რიგში ჩვენს მიერ უკვე ნახსენები ალადასტურის ვენახების სიმცირეა. განსაკუთრებით უნდა გამოვყოთ მეღვინეობა „ხარებას“ მიერ წარმოებული „ალადასტური“, რომელიც ამ ტიპის ღვინის მოყვარულებში საკმაოდ პოპულარულია.

ალადასტური ყურადღების მიღმა არც ნატურალური ღვინის მწარმოებლებს დარჩენიათ. იმერელმა მეღვინემ დიდიმ მალაკელიძემ ღვინის მოყვარულებს განსაკუთრებული სიახლე შესთავაზა და იმერეთში, სოფელ დიმიში ნატურალური მევენახეობა-მეღვინეობის წესების დაცვით მოწეული ალადასტურისაგან ვარდისფერი ღვინო დაამზადა. დიდიმ მალაკელიძის ვარდისფერის „ალადასტურს“ ღვინის კლუბი ასეთ შეფასებას აძლევს: ძალიან სასიამოვნო ღვინოა საადრეო ვაშლისა და წითელი მოცხარის სურნელებით. მიაყოლეთ მწვანე სალათებს და ხილის ასორტის.

ალადასტურის ჯიში ღვინის ფალსიფიკატორთა ერთ-ერთი ყველაზე საყვარელი „საკბილოა“ და რუსეთის ღვინის ემბარგომდე გაყალბებულ ქართულ ღვინოებს შორის „ხვანჭკარასთან“ ერთად ალადასტურიც „ლიდერობდა“. გარდა ამისა, ალადასტურის ერთ-ერთი უმთავრესი პრობლემა (ისევე როგორც დასავლეთ საქართველოს ჯიშების უმეტესობის) ვენახების სიმცირეა.

ლივან სიფისკვირაძე

ბიომევენახეობა

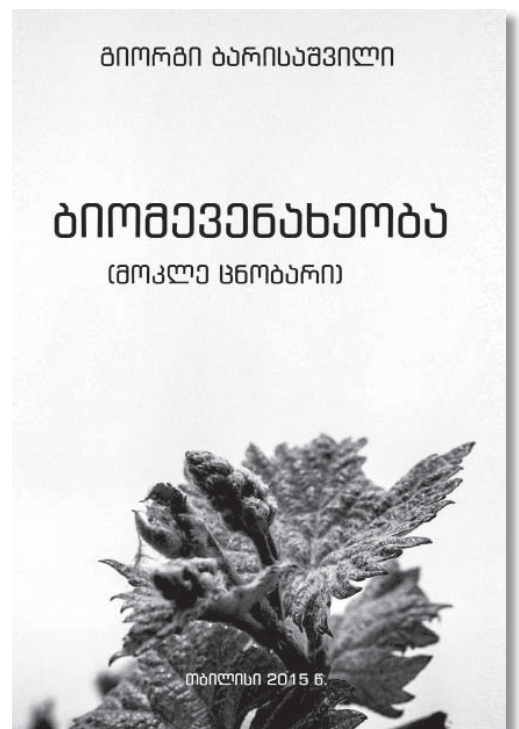
გიორგი ბარისაშვილის ახალი ნაშრომი – „ბიომევენახეობა“ წარმოადგენს ერთგვარ სახელმძღვანელოს დამწყები მევენახეებისათვის. მასში მეტ-ნაკლებადაა განხილული შემდეგი საკითხები: ბიომევენახეობა და მისი ძირითადი პრინციპები; ბუფერული ზონები ბიომევენახეობაში; გარემო; ბიომეთოდები მავნებლებისა და დაავადებების წინააღმდეგ; ვაზის მავნებლებისა და დაავადებების საწინააღმდეგო ბიოპრეპარატები; ნიადაგის ნაყოფიერება; სასუქები ბიომევენახეობაში; მცენარეული ნაყენები; მწვანე სასუქების გამოყენება, ანუ სიდერაცია და პარკოსნების გავლენა ვაზის კულტურაზე; სასარგებლო მწერები და ფრინველები ბიომევენახეობაში.

ნაშრომი მიზნად ისახავს ბიომევენახეობის პოპულარიზაციას.

ბიომევენახეობის ბარისაშვილი

ბიომევენახეობა

(მოკლე სწოებარი)

„სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივის შესახებ“

საქართველოს პარლამენტმა „სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივის შესახებ“ კანონი ცვლილებები შეიტანა.

კანონით შემოვიდა დამატებითი საპაიო შენატანისა და კოოპერაციული შემოსავლის ცნებები. წესდება შეზღუდვა არანევრებისგან წარმოებული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის შესყიდვასთან და მომსახურების განევასთან დაკავშირებით, კერძოდ, ერთი საანგარიშო წლის განმავლობაში არანევრებისგან მიღებული პროდუქციის მომსახურების ღირებულება არ უნდა აღემატებოდეს კოოპერატივის წლიური სასოფლო-სამეურნეო სასაქონლო ბრუნვის 30%-ს. ამასთან, განისაზღვრება

დივიდენდისა და სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივის სარეზერვო ფონდში არსებული თანხის განკარგვის წესები. მეპაიეთა რეესტრის სავალდებულო წარმოების წესი დადგინდება სოფლის მეურნეობის მინისტრის ბრძანებით. „გრანტის შესახებ“ საქართველოს კანონში ცვლილებით სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების განვითარების სააგენტოს მიენიჭება გრანტის გაცემის უფლება.

აგრარულ საკითხთა კომიტეტის თავმჯდომარის გელა სამხარაულის განცხადებით, სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების შესახებ ეს არის

ერთ-ერთი წარმატებული კანონი, რომელიც პარლამენტმა მიიღო. იგი ეხმარება და ხელს უწყობს იმ პრიორიტეტების ცხოვრებაში განხორციელებას, რაც მმართველმა ძალამ დაისახა. მათ შორისაა სოფლად ცხოვრების გაუმჯობესება და ამ მიზნით კოოპერატივების განვითარება.

როგორც სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების განვითარების სააგენტოს თავმჯდომარე გიორგი მიშელაძე აღნიშნავს, კანონი მიმართულია სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივის შიდა სანარმოო ურთიერთობების მოსაწესრიგებლად და სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივის გამართული მოდელის შესაქმნელად.

კიდევ ერთხელ

ხსნა სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივი

აგრარული სექტორის ფუნქციონირების ეკონომიკური ანალიზი ნათლად წარმოაჩინა ქართული სოფლისა და მისი მოსახლეობის ყველაზე მნიშვნელოვან პრობლემას: გადამშრებული საწარმოები, რომლებიც ძირითადად წარმოადგენენ არიან მოგაზარეულ ორიენტირებული ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის – შპს-ს სახით, მოგაზარეულის მიხედვით ახდენენ გლეხობისგან სოფლის მეურნეობის პროდუქციის შესყიდვას რაც შეიძლება დაბალი ფასით, რაც ხშირ შემთხვევაში ვერ ანაზღაურებს პროდუქციის წარმოებაზე განხორციელებულ დანახარჯებსაც კი.

ისინი პრაქტიკულად გადაიქცნენ გადაულახავ ბარიერად გლეხობასა და თავისუფალ ბაზარს შორის. ინტერესთა აღნიშნული კონფლიქტი, რომელიც გამოწვეულია საბჭოთა ეპოქიდან გადმოყოლილი სასოფლო-სამეურნეო სისტემის არასწორი ორგანიზაციული მოწყობით, მნიშვნელოვანწილად გახდა საფუძველი ერთი მხრივ – სოფლებიდან მოსახლეობის გაძლიერებული მიგრაციისა და მეორე მხრივ – აგრარული წარმოების პარალიზებისა.

სანარმოო ურთიერთობათა ასეთი ფორმის განვითარება და გლეხო-

ბიდან პროდუქციის შემსყიდველი, მხოლოდ საკუთარ მოგებაზე ორიენტირებული ორგანიზაციების ხელშეწყობა სოფლის მოსახლეობისთვის, საბოლოო ანგარიშით, უკუშედეგის მომტანი იქნება. კერძოდ, სოფლის მოსახლეობას (განსაკუთრებით მინის წვრილ მესაკუთრეებს, რომლებიც სოფლის მოსახლეობის უმრავლესობას შეადგენენ) საბოლოოდ დაუკარგავს სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოების მოტივაციას და, რაც მთავარია, სოფლად ცხოვრებისა და სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პერსპექტივას.

სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ხდება გლეხის სრული ექსპლუატაცია: გლეხს პრაქტიკულად არ აქვს იმის საშუალება, რომ გაისად ამ დროს ერთი ლარით უფრო მდიდარი იყოს, ვიდრე დღეს არის. ამასთან, უნდა გვახსოვდეს, რომ სოფელი პირველ

ყოვლისა არის სახლობის ერთეული და არა მეურნეობისა. სოფლის განვითარების ერთ-ერთი მთავარი მიზანია სოფლის მოსახლეობის ყოფითი სტატუსის მიახლოებით გათანაბრება ქალაქის მოსახლეობის სტატუსთან (ანუ სოფელსა და ქალაქს შორის სოციალურ-კულტურული განსხვავებების შემცირება), რასაც სოფლად ადამიანთა რესურსების შენარჩუნება-განვითარებისთვის და ამგვარად, სოფლის მეურნეობისა და აგროსასურსათო წარმოების გაფართოებული აღწარმოებისთვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს.

სწორი პოზიციის ჩამოყალიბება უპირველეს ყოვლისა გულისხმობს, რომ ცალსახად და კატეგორიულად იქნეს განსაზღვრული – რომელი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმა არის უფრო ახლოს აგრარულ სექტორში სახელმწიფოს სოციალურ და ეკონომიკურ მისიასთან და, შესაბამისად, რომელ მათგანს შეიძლება მიენიჭოს პრიორიტეტი სახელმწიფო ხელშეწყობის თვალსაზრისით.

სასოფლო ტერიტორიებზე, სადღეისოდ არსებული სოციალური, ეკონომიკური, დემოგრაფიული, სამეურნეო და სხვა მძიმე პრობლემების ფონზე, სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციის საშუალებით შესაძლებელია ორი ძირითადი საწყისის გაერთიანება, კერძოდ, საკუთრების (რომელიც აძლევს მის მფლობელს არჩევანის თავისუფლებას) და მასშტაბური წარმოების განვითარების (რაც განაპირობებს ერთი მხრივ – ტექნიკურ და ეკონომიკურ უპირატესობას და მეორეს მხრივ – ავტორიტეტსა და წონას სასაქონლო და საფინანსო ბაზრებზე).

საქმე ეხება ათიათასობით წვრილ გლეხურ (ოჯახურ) მეურნეობას, რომლებსაც არც გამოცდილება და არც ფინანსური საშუალებები არ გააჩნიათ დამოუკიდებლად ფეხზე დადგომისათვის. სწორედ ასეთ ვითარებაშია სახელმწიფო ვალდებული ქმედითი დახმარება გაუწიოს გლეხთა კოოპერაციულ გაერთიანებებს და იზრუნოს მათი ფინანსური მდგომარეობის გაჯანსაღებისთვის. წინააღმდეგ შემთხვევაში მივიღებთ დაცული სოფლებს, რაც, რა თქმა უნდა, არ შედის ქვეყნის ინტერესებში.

კოოპერატივების მუშაობის სტილი მოქნილია და დღევანდელი მოთხოვნილებების ადეკვატური. სახელმწიფოსათვის იგი წარმოადგენს ძლიერ და სანდო პარტნიორს სოფლად რთული ეკონომიკური და ორგანიზაციული პრობლემების მოგვარებისას. საყურადღებოა ისიც, რომ აგრო-სამრეწველო ინტეგრაციისა და კოოპერაციის მრავალი წარმატებული მაგალითი გვიჩვენებს, რომ კოოპერაციული შრომის უკუგების ხარისხი გაცილებით მაღალია ინდივიდუალურ შრომასთან შედარებით.

ამ მიზნის რეალიზაცია შესაძლებელი იქნება მხოლოდ მინის წვრილ მესაკუთრეთა ნებაყოფლობითი კოოპერაციული გაერთიანებების შექმნისა და მათი გადამმუშავებელ საწარმოებთან ინტეგრირების გზით. ასეთი სისტემის ფორმირებით გლეხებს მიეცემათ აგრონედლეულის წარმოების, გადამმუშავებისა და რეალიზაციის ერთიანი საწარმოო ციკლის შექმნის შესაძლებლობა, სადაც პროდუქციის ღირებულება ყოველ სამეურნეო საფეხურზე იზრდება და

აგრონედლეულის მწარმოებლები და ინტერესებულნი იქნებიან საბოლოო პროდუქციის რეალიზაციიდან მნიშვნელოვნად გაზრდილი მოგებით.

კოოპერაციული წარმოების ორგანიზაციული ფორმა უნდა იყოს იმდენად სრული, რომ ადგილს არ უტოვებდეს საწარმოო პროცესში სხვის (არაადგილობრივის) დიქტატს.

ამ პროექტის განხორციელებით მიღებული სინერგიული ეფექტი რეალურად გამოიხატება:

1. ქვეყანაში სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციის ინტენსიურ განვითარებაში;

2. სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოების, გადამმუშავებისა და რეალიზაციის ერთიანი ციკლის შექმნაში, სადაც პირველადი პროდუქციის მწარმოებლები ყოველგვარი შუამავალი რგოლების გარეშე მიიღებენ მნიშვნელოვნად გაზრდილ შემოსავლებს საბოლოო პროდუქციის რეალიზაციიდან;

3. ევროპული ტიპის, ვერტიკალური ინტეგრირების პრინციპზე დაფუძნებული, ორდონიანი კოოპერაციული სისტემის ჩამოყალიბებაში, რომლის ფარგლებში მოხდება პირველადი პროდუქციის მწარმოებელთა სახელმწიფო მხარდაჭერა არა მხოლოდ მათ მიერ წარმოებული პროდუქციის რეალიზაციის საკითხში, არამედ ამ პროდუქციიდან ლიკვიდური, მაღალი ხარისხის პროდუქტის შექმნით, რაც გაცილებით მეტ სარგებელს მოუტანს როგორც ფერმერს, ასევე ქვეყანას;

4. დემოკრატიული და სოციალური სოლიდარობის პრინციპებზე დაფუძნებული სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციის კლასიკური შიდასაწარმოო ურთიერთობების დანერგვაში;

5. შედარებით წვრილი 3-5 წევრიანი კოოპერატივების მაგივრად (სამწუხაროდ, დღემდე დაფუძნებული კოოპერატივების აბსოლუტური უმრავლესობა სწორედ ასეთია), მრავალწევრიანი (მინიმუმ 50 წევრი) კოოპერატივების სტიმულირებაში და პირველი დონის კოოპერატივების მიერ საწარმოო და მარკეტინგული ფუნქციებით აღჭურვილი მეორე დონის კოოპერატივის შექმნაში;

6. სისტემურ-სინერგიული ეფექტი მიიღწევა შემდეგი ძირითადი კომპონენტების ერთობლიობის საფუძველზე:

- ეკონომიკური ეფექტი,
- სოციალური ეფექტი,
- პროექტის სიცოცხლისუნარიანობა.

იმ შემთხვევაში, თუ სახელმწიფო არ განახორციელებს სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციის ხელშეწყობ ღონისძიებებს და მოახდენს მხოლოდ მოგებაზე ორიენტირებული ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმების ხელშეწყობას „იაფი სესხისა“ და „თანადაფინანსების“ პროგრამების ფარგლებში, მაშინ:

1. ვერ მოხერხდება სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოების, გადამამუშავების და რეალიზაციის ერთიანი ციკლის შექმნა;

2. აგროსექტორი პრაქტიკულად ჩაიკეტება კოოპერაციული, სოციალურ სოლიდარობაზე დაფუძნებული, დემოკრატიული და ცივილიზებული შიდასაწარმოო ურთიერთობების განვითარებისთვის. ის გადაიქცევა ფეოდალური საწარმოო ურთიერთობების ასპარეზად, სადაც აგრომწარმოებლებიდან ნედლეულის შესყიდვა მოხდება იმ ფასებით, რომელსაც მათ უკარნახებს მხოლოდ საკუთარ მოგებაზე ორიენტირებული გადამამუშავებელი საწარმო;

3. ცხადია, ასეთი მიდგომა მხოლოდ უკუშედეგის მომტანი იქნება, რაც საფუძველშივე ეწინააღმდეგება ქართული სოფლის ინტერესებს. სასოფლო-სამეურნეო სისტემის განვითარებაში კოოპერაცივს, როგორც ორგანიზაციულ – სამართლებრივ ფორმას, პრიორიტეტული მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოს სხვა ფორმებს შორის.

სხვა შემთხვევაში ეკონომიკური პროცესი ამ სექტორში მიმართული იქნება არა გლეხთა შემოსავლების ზრდაზე, არამედ მათი ეკონომიკური ინტერესების შეზღუდვით გადამამუშავებელ საწარმოთა (შპს) მუპატრონეების გამდიდრებაზე.

საწარმოო კოოპერაციისთვის დამახასიათებელი ყოველგვარი სიკეთე (შემოსავლების ინტენსიური ზრდა, დემოკრატიული და სამართლიანი სოციო-ეკონომიკური გარემოს ფორმირება) პრაქტიკულად დაიხურება ადგილობრივი მოსახლეობის აბსოლუტური უმრავლესობისთვის და მოხმარდება მხოლოდ რამდენიმე ადამიანის კიდევ უფრო გამდიდრებას, რაც იქნება პირდაპირი მინიშნება ხელისუფლების მაღალ ემელონებში სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციის არსის სრული გაუცნობიერებლობის, ან მავანთა კორუფციული ინტერესების შესახებ.

შპს-ებისა და მოგებაზე ორიენტირებული სხვა ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმების განვითარებას, რა თქმა უნდა, თავისი ადგილი გააჩნია საბაზრო ეკონომიკის

პირობებში, მაგრამ როცა არსებობს აგროწარმოების განვითარების სხვა, უფრო ძლიერი სოციალური და ეკონომიკური მოტივები, მათი იგნორირება სერიოზულ მეთოდოლოგიურ შეცდომად უნდა ჩაითვალოს.

საქართველოს მთავრობის მიერ დაწყებული სოფლის მეურნეობის დახმარების ღონისძიებათა წარმატებით განხორციელება დიდად არის დამოკიდებული რიგ კონკრეტულ საკითხებზე, რომელთა შორის ყვე-

ლაზე მნიშვნელოვანია სასოფლო-სამეურნეო სისტემის სწორი ორგანიზაციული მოდელის შერჩევა, ანუ იმ ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის დადგენა, რომელიც უზრუნველყოფს ამ დახმარების უკუგების ყველაზე მაღალ ხარისხს. ასეთი მიდგომა მნიშვნელოვნად აფართოებს დახმარების პოტენციურ მიმღებთა წრეს, უზრუნველყოფს ერთის მხრივ – ფინანსური და ორგანიზაციული რესურსების მიზნობრივ მიმართვას და მეორე მხრივ – აუცილებელი კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების მიღებას. სამწუხაროდ, ისე როგორც ყოველთვის, ახლაც არსებობს საშიშროება, რომ არასწორი კონცეპტუალური მიდგომების შემთხვევაში განუვლი ფინანსური დახმარების შედეგები იქნება დაბალი ქმედითუნარიანობის მქონე, ან სულაც უკუშე-

დეგის მომტანი, როგორც ხდებოდა ამ ბოლო ათწლეულში.

სწორედ ასეთ შეცდომასთან გვაქვს საქმე ე.წ. „იაფი სესხისა“ და „თანადაფინანსების“ (10:40:50) პროგრამებთან მიმართებაში, სადაც დაფინანსებული პროექტების აბსოლუტური უმრავლესობა მხოლოდ საკუთარ მოგებაზე ორიენტირებულ ორგანიზაციულ ფორმებზე, ძირითადად, შპს-ებზე მოდის და მათ შორის არ არის არც ერთი სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივი. ახლად შექმნილი სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების და გლეხობის აბსოლუტური უმრავლესობას რიგი მიზეზების (უპირველეს ყოვლისა კომერციული ბანკებისთვის არამიმზიდველი საგარანტიო უზრუნველყოფა) გამო, პრაქტიკულად არ გააჩნიათ პერსპექტივა დააკმაყოფილონ კომერციული ბანკების მოთხოვნები იაფი კრედიტის მიღებაზე.¹ ამიტომ აუცილებელია მოიძებნოს

1. კომერციული ბანკების მოუქნელი და პასიური დამოკიდებულების გამო, ახლადშექმნილი კოოპერატივები ვერ ახდენენ საბანკო კრედიტის საგარანტიო უზრუნველყოფას. ამიტომ, აუცილებელია სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების განვითარების ხელშეწყობ ღონისძიებებში ჩაერთოს ახალი ელემენტი – კრედიტის საგარანტიო უზრუნველყოფა. საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინებით, სამეურნეო საქმიანობისთვის საჭირო კომერციული კრედიტის საგარანტიო უზრუნველყოფას უნდა ახორციელებდნენ სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების განვითარების ხელშეწყობი სპეციალიზებული საგარანტიო ფონდები.

საუკეთესო ნაბიჯი იქნება თუ სახელმწიფოს აქტიური მხარდაჭერით შეიქმნება სპეციალიზებული კოოპერაციული ტიპის აგროსაკრედიტო (ურთიერთდახმარების, თავდაცობისა და გარანტიების) სისტემა, რაც კრედიტს ხელმისაწვდომს გახდის და უზრუნველყოფს მოსავლის დაზღვევის სისტემის ჩამოყალიბებას.

სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების განვითარების ხელშემწყობი სხვა გზები.

ერთ-ერთ ასეთ მიმართულებას, ხელშეკრულების საფუძველზე, არსებული სახელმწიფო თუ კერძო საწარმოების მიერ სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების წარმოებული პირველადი პროდუქციის (ნედლეულის) გადამუშავება წარმოადგენს, სადაც გადამუშავებული საბოლოო პროდუქტი შესაძლოა იყოს კოოპერატივისა და საწარმოს ერთობლივი წილობრივი საკუთრება (თუმცა, ხელშეკრულებაში შეიძლება იყოს საბოლოო პროდუქტის თანამესაკუთრების სხვა ფორმაც). გადამუშავებული პროდუქციის რეალიზაციიდან მიღებული შემოსავლის (მოგების)

გარკვეული ნაწილი მოხმარდება ამ კოოპერატივის განვითარებისთვის საჭირო ღონისძიებებს, ხოლო დარჩენილი ნაწილი გადანაწილდება კოოპერატივის წევრებზე მათ მიერ გადამმუშავებელ საწარმოზე მიწოდებული ნედლეულის ღირებულების პროპორციულად.

რაც შეეხება სოფელ დარჩელის თხილის მწარმოებელ კოოპერატივს, იგი უნდა ჩამოყალიბებულიყო, როგორც მეორე დონის ინტეგრირებული კოოპერაციული საწარმო (თხილის წარმოება, დასაწყობება, შრობა, ნამტკრვევ-ნაჭუჭისაგან გათავისუფლება, დაკალიბრება, მოხალვა, დაფქვა სხვადასხვა ფრაქციებად, ვაკუუმური შეფუთვა-დაფასოება და რეალიზაცია) და არა ისე, როგორც

შეიქმნა: მხოლოდ თხილის წარმოება, დასაწყობება, ნამტკრვევ-ნაჭუჭისაგან გათავისუფლება და შრობა. ეს არის შეკვეცილი, არასრული (გამესამედებული) საწარმოო ციკლი, როდესაც მოგების უდიდესი ნაწილი ამ პროდუქციის შემსყიდველ-გადამმუშავებლებს რჩებათ, რომლებიც თავად დააკალიბრებენ, მოხალავენ, დაფქვავენ სხვადასხვა ფრაქციებად, ვაკუუმურად შეფუთავენ-დააფასოებენ და გაყიდვიან მას და არა კოოპერატივის წევრებს.

გლეხები, პრაქტიკულად, დაუცველი პოზიციების გამო იძულებული იქნებიან დათანხმდნენ თხილის შესყიდვის შეთავაზებულ (დისკრიმინაციულ) ფასს, რაც ავტომატურად გამოიწვევს სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოების მოტივაციის და ადგილზე სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პერსპექტივის მოშლას და, რაც მთავარია, სოფლად ცხოვრების გაუფასურებას. ჯამში: გლეხს შემოსავალი ან იგივე დარჩება, ან უმნიშვნელოდ გაეზრდება. კოოპერატივის წევრებს ხვედრით წილად მხოლოდ თხილის მოვლა-გაშენება და მოყვანა დარჩებათ, რაც საბოლოოდ საფრთხეს შექმნის იმისას, რომ გლეხი თხილის პლანტაციას გაყიდის და სოფლიდან აიყრება.

გამოსავალი, ამ ეტაპზე, სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების გადამმუშავებელ საწარმოებთან (შპს) კოოპერირების სხვადასხვა ფორმით თანამშრომლობაშია (70:30).¹

საქართველოს უდავოდ შეუძლია კოოპერაციულ საწყისებზე მოახდინოს სოფლად მოსახლეობის სამეწარმეო აქტივობის მობილიზაცია და არა მარტო სოფლის მეურნეობის, არამედ მასთან ტექნიკურ-ტექნოლოგიურად დაკავშირებული დარგების სწრაფი რეაბილიტაციაც და შემდგომი განვითარებაც. სოციალურ სოლიდარობაზე დაფუძნებული მეურნეობრიობის ახალი ფორმების დამკვიდრებას ავტომატურად მოსდევს სოფლის მოსახლეობის მასობრივი დასაქმება, მათი შემოსავლების მკვეთრი ზრდა, აგრარული შრომის ავტორიტეტის ამაღლება, სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისთვის ხელსაყრელი პირობების შექმნა, ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის მიგრაციის შეჩერება, სოფლის, როგორც ტერიტორიული

1. აქვე გთავაზობთ ინფორმაციას დანიაში სახამებლის მწარმოებელი კოოპერატივის შესახებ:

დანიის კარტოფილის სახამებლის წარმოების 85% გადის ექსპორტზე და იყიდება 40-ზე მეტ ქვეყანაში.

170 000 ტ/წელიწადში კარტოფილის სახამებელს აწარმოებს 5 საწარმო, რომელიც ეკუთვნის კოოპერატივს და აერთიანებს 3000-ზე მეტ ფერმერს.

- ფერმერი არის აქციების მფლობელი;
- თითოეული აქცია აძლევს უფლებას და ამავდროულად ვალდებულებას 100 კგ კარტოფილის ჩაბარებაზე (10 აქციის მფლობელს აქვს უფლება და ვალდებულება ჩააბაროს 10x100 = 1000 კგ კარტოფილი);
- კარტოფილის ჩაბარების რიგს განსაზღვრავს საწარმო და ადგილზევე ანაზღაურებს პროდუქციის მინიმალურ ღირებულებას;
- სახამებლის გაყიდვის შემდეგ მიღებული მოგება ნაწილდება აქციების რაოდენობის მიხედვით;
- აქციების გაყიდვა ან გასხვისება ნებადართულია. აქციის ფასს განსაზღვრავს კარტოფილის ფასი გაყიდვის მომენტისათვის;
- კოოპერატივის მართვას ახორციელებს კრება, რომელიც ირჩევს საწარმოს მმართველ დირექტორატს კოოპერატივის წევრებიდან;
- კოოპერატივის წევრს აქვს მხოლოდ ერთი ხმა და ეს დამოკიდებული არ არის აქციების ფლობის რაოდენობაზე.

მსგავსი მოდელი უნდა დაინერგოს საქართველოში, რადგან არ იზღუდება ფერმერთა თავისუფლება და „კოლექტივიზაციის“ შიში თითქმის არ არსებობს. ასევე, დასაშვებია გავაუქმეთ პროდუქციის ჩაბარებაზე მკაცრი ვალდებულება და დაეფუძნებოთ კოოპერატივის არანეგირებისაგან პროდუქციის შექმნა, თუ ამის აუცილებლობას დირექტორატი ხედავს.

ერთეულის კომპლექსური და დაჩქარებული განვითარება. ესაა ცნების „ჯანსაღი საშუალო ფენა“ რეალური მინაარსი.

გვახსოვდეს: კონკურენცია ყველა წარმოების ოპტიმალური რეგულირების უძლიერესი უნივერსალური მექანიზმია. სადაც ეს მექანიზმი უკმარისია, შედეგის მიღებისათვის იქ არსებობს ერთადერთი მიზეზი. ეს მიზეზია მიზანმიმართული ურთიერთკოორდინირებული მოქმედება საქონელმწარმოებელთა – ამ შემთხვევაში – გლეხთა წინააღმდეგ.

საქართველოს პარლამენტის მიერ „სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივის შესახებ“ კანონის მიღებას დასაბამი უნდა მიეცა საქართველოს ეკონომიკის მნიშვნელოვანი დარგების ახლებური, ორგანიზაციული მოწყობისთვის, რაც პირდაპირ უნდა ასახულიყო მოსახლეობის ეკონომიკურ და სოციალურ მდგომარეობაზე. კანონის არასრულყოფილების გამო ეს ასე არ ხდება.

არ შეიძლება ყურადღების გარეშე დავტოვოთ კანონის ის ხარვეზები, რომლებიც მომავალში კიდევე უფრო ნეგატიურად აისახება კოოპერაციის პროცესზე. კერძოდ, კანონით არ ხდება სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივის შემოსავლების განაწილებისა და საპაიო ფონდის ფორმირების ძირითადი წესების განსაზღვრა, მოგებისა და ზარალის საკითხის რეგულირება.

„სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივის შესახებ“ კანონმა არ გაითვალისწინა არანაირი ეკონომიკურ-ფინანსური მექანიზმი სახელმწიფოს მხრიდან კოოპერატივების ხელშეწყობის მიზნით, რაც უნდა განახორციელოს სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების სააგენტომ და რომელიც მიმართული უნდა იყოს მხოლოდ კოოპერატივებზე და არა-ნაირ სხვა ორგანიზაციულ-სამართლებრივ ფორმებზე. ფინანსური ხელშეწყობის გარეშე საქართველოში კოოპერატივების განვითარების სერიოზული პროცესის დაწყება პრაქტიკულად შეუძლებელია. ეს პროცესი განსაკუთრებით პოზიტიური შედეგების მომტანი იქნება მთიან რაიონებში და ომით დაზარალებულ საზღვრისპირა სოფლებში, სადაც ჩვენს თვალწინ მიმდინარეობს მკვეთრად უარყოფითი სოციალურ-

ეკონომიკური და დემოგრაფიული პროცესები.

კანონით „სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივის შესახებ“ არ ხდება კოოპერატივის შიგა სანარმოო ურთიერთობათა მარეგულირებელი ძირითადი წესების განსაზღვრა. ეს არის უმნიშვნელოვანესი კომპონენტი, რომლის საშუალებით შესაძლებელია კოოპერატივმა შეინარჩუნოს მისი ძირითადი არსი, რაც განასხვავებს მას მოგებაზე ორიენტირებული სხვა ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმებიდან (შპს, სააქციო საზოგადოება და სხვ.). კოოპერატივის არსებობის მიზანშეწონილობის განმსაზღვრელი ძირითადი ფაქტორი უნდა იყოს არა საპაიო ფონდში შეტანილი ფულადი და სხვა სახის ქონებრივი სახსრები, რომელიც მეპაიეს აძლევს დივიდენდების მიღების საშუალებას, არამედ მისი წევრების შრომითი რესურსების კაპიტალიზაცია, სადაც დომინანტია შრომა, ხოლო მატერიალური რესურსების ერთადერთ დანიშნულებას არა საპაიო შენატანების პროპორციულად დივიდენდების მიღება, არამედ კოოპერატივის წევრთა შრომის უკუგების მაღალი ხარისხის უზრუნველყოფა წარმოადგენს.

სწორედ ამ ორი კომპონენტის – შრომითის და მატერიალურის ორგანული შერწყმით (სადაც დომინანტია შრომა, ხოლო მატერიალური რესურსების ერთადერთი დანიშნულებაა არა გაზრდილი დივიდენდების მიღება, არამედ კოოპერატივის წევრთა შრომის უკუგების მაღალი ხარისხის

უზრუნველყოფა), მიიღწევა მაღალი ეკონომიკური ეფექტიანობის, სოციალურ სოლიდარობაზე და სამართლიანობაზე დაფუძნებული სისტემის ფორმირება.

ევროპული ტიპის კოოპერატივების გამოცდილებიდან ყველაზე ნიშანდობლივია ის, რომ კოოპერატივის მოგება ნაწილდება არა საპაიო შენატანების, არამედ კოოპერატივის საერთო სამეურნეო ბრუნვაში მისი წევრების მონაწილეობის პროპორციულად. ამ მიმართულებით განვითარებული ყველა წარმატებული ქვეყანა ქმნის შესაბამის ნორმატიულ-საკანონმდებლო ბაზას, რითაც ახდენენ კოოპერატივების შიგა-სანარმოო ურთიერთობების რეგულირებას საკანონმდებლო დონეზე იმ მთავარი მიზნით, რომ ამ ურთიერთობებში განმსაზღვრელი იყოს შრომითი რესურსის ფაქტორი და მასზე მატერიალურმა კაპიტალმა, საპაიო შენატანების სახით, არ მოახდინოს დომინანტური ზეგავლენა.

რაც შეეხება საპაიო შენატანების შეუსაბამობას კოოპერატივის წევრების მონაწილეობასთან კოოპერატივის საერთო სამეურნეო ბრუნვაში, ამან, რა თქმა უნდა, ასახვა უნდა ჰპოვოს კოოპერატივის მოგების განაწილებაში. სწორედ ამისთვის არის განსაზღვრული ისეთი კატეგორიები, როგორცაა აუცილებელი და დამატებითი საპაიო შენატანები და მათი რეგულირების წესები.

ასეთი ადმინისტრაციული რეგულაციების გარეშე კოოპერატივ-

ბი ვერ უზრუნველყოფენ ყველაზე მთავარს – იყვენენ ორიენტირებული შრომითი რესურსის კაპიტალიზაციაზე, მის მაქსიმალურ უკუგებაზე და არა ფულადი და მატერიალური რესურსების დაბანდებით დივიდენდების მიღებაზე (შპსებისა და სხვა მომგებიანი საწარმოების მსგავსად).

ამ მიმართულებით ყველა წარმატებული ქვეყანა ქმნის შესაბამის ნორმატიულ-საკანონმდებლო ბაზას, სადაც ისეთი ელემენტების შეტანით, როგორცაა: საპაიო შენატანი, დამატებითი პაი, კოოპერაციული გადახდები, კოოპერაცივის ასოცირებული წევრობა და სხვ., ახდენენ კოოპერაციების შიგა საწარმოო ურთიერთობების რეგულირებას უშუალოდ საკანონმდებლო დონეზე, იმ მთავარი მიზნით, რომ ამ ურთიერთობებში შრომითი რესურსის ფაქტორი იყოს განმსაზღვრელი და მასზე მატერიალურმა კაპიტალმა, საპაიო შენატანების სახით, არ მოახდინოს დომინანტური ზეგავლენა.

ზოგიერთ ქვეყანაში არსებობს განსხვავებული პრაქტიკაც: საკანონმდებლო დონეზე ხდება კანონის მიღება სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციის შესახებ გამარტივებული წესით, რომელიც არ ახდენს კოოპერაციების შიგა საწარმოო ურთიერთობების რეგულირებას, მაგრამ ამ შემთხვევაში ეს საკითხი რეგულირდება ქვეყნის მთავრობის, ან შესაბამისი სახელმწიფო უწყების ნორმატიული აქტით, რაც უმეტეს შემთხვევაში ხდება სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციების ტიპური წესდების მიღება-დამტკიცებით.

საქართველოს საკანონმდებლო ორგანომ თავის დროზე ეს საკითხები არ მიიჩნია სათანადოდ მნიშვნელოვანად, რომ სხვა განვითარებული ქვეყნების მსგავსად მოეხდინა სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციების შიგა საწარმოო ურთიერთობების კანონმდებლობითი რეგულირება.

აგროსამრეწველო ინტეგრაციისა და კოოპერაციის სისტემურ-სინერ-

გიულ ეფექტზე გავლენას ახდენს რიგი ნეგატიური ფაქტორები, რაც ძირითადად სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციის არსისა და მნიშვნელობის არასაკმარის გაცნობიერებასა და ძირითადი პრინციპების დარღვევასთან არის დაკავშირებული. თავის შეკავება ამ კუთხით ადეკვატური ქმედითი ღონისძიებების გატარებისა და წარმატებული ეკონომიკის ქვეყნების მდიდარი გამოცდილების გაზიარებისაგან აუცილებლად შექმნის სერიოზულ პრობლემებს, რაც ნეგატიურად აისახება უკვე გატარებული და გასატარებელი ღონისძიებების ეფექტურობაზე და მოსალოდნელ სისტემურ-სინერგიულ ეფექტზე.

მოგვიანებით, მაგრამ მაინც მისასალმებელია ის ფაქტი, რომ სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ მოამზადა და პარლამენტს წარუდგინა „სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციის შესახებ“ საქართველოს კანონში შესატანი ცვლილებების პაკეტი.

დასკვნის მაგიერ. სახელმწიფომ ცალსახად უნდა განსაზღვროს, რომ სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციის განხორციელება წარმოადგენს მასშტაბურ ღონისძიებათა ერთობლიობას, რომელიც გამიზნულია უშუალოდ სოფლად მცხოვრები ადამიანების და, საბოლოო ანგარიშით, მთელი საზოგადოების სასიკეთოდ. არსებული რეალობის გათვალისწინებით სწორედ სახელმწიფომ უნდა აიღოს პასუხისმგებლობა და განვითარებული ქვეყნების მსგავსად იკისროს ამ მნიშვნელოვანი პროცესის ფორსირებულად და ეფექტურად წარმართვის მაკოორდინირებელი, მათგანიზებელი და ხელშემწყობი ფუნქცია.

პაატა კოღუაშვილი,
სტუ-ს პროფესორი

RESCUE OF AGRICULTURAL COOPERATION

PAATA KOGHUASHVILI, GTU Professor

The work concerns the development of voluntary cooperative relations and inter-branch integration and also the technological settlement in rural areas. Under the aegis of the community unions, the most important locally available resources of the intellectual, economic and organizational arrangement will be fully highlighted as well as a single cycle of production, processing and marketing of agricultural products will be created. Based on social solidarity the cooperative community population will be in full ownership of the income from sales of the final product and it will itself decide on earmarking the respective funds for reproduction and/or handling of common social problems. Implementation of the Community Entrepreneurial Mobilization Program will bring forth a substantial growth of incomes of the major portion of the country's population and dynamic improvement of its socio-economic situation.

ნიუკასლის დაავადება ანუ ფრინველთა სრუ ჭირი

საპარტიველოში ფართოდ არის გავრცელებული მფრინველოვა. ფრინველები ავადდებიან მთელი რიგი ინფექციური და ინვაზიური დაავადებებით, რომორიცაა: ნიუკასლის დაავადება, ფრინველთა გრიპი, პულოროზი, სალმონელოზი, ლეიქოზი, ინფექციური ლარინგოტრაქეიტი, რესპირაციული მიკოპლაზმოზი, ორნითოზი, იხვის ვირუსული სინუსიტი და ვირუსული ჰეპატიტი, ინფექციური ბრონქიტი, ქათმის ინფექციური ბუსისიტი, კოკციდიოზი და სხვა.

ფრინველთა დაავადებების სწორ და დროულ დიაგნოსტიკას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება. სსიპ სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორიას ფრინველთა დიაგნოსტიკაში ხანგრძლივი ისტორია გააჩნია, ცხოველთა დაავადებების კვლევა კი ლაბორატორიულ ქსელში მთელი ქვეყნის მასშტაბით არის შესაძლებელი.

ადამიანებმა ფრინველის მოშენება ჯერ კიდევ სამი ათასი წლის წინ დაიწყეს. პირველად ეს მოხდა ინდოეთში, საიდანაც გავრცელდა სხვა ქვეყნებში: სპარსეთში, ეგვიპტეში და შემდეგ მთელს მსოფლიოში.

მეფრინველეობის განვითარებასთან ერთად ყალიბდებოდა ფრინველთა სხვადასხვა ჯიშები: მეხორცული, მეკვერცხული, კომბინირებული, მოჩხუბარი (ძიძგილა), დეკორაციული.

ფრინველის მოშენება ეკონომიურად უაღრესად მომგებიანია, ვინაიდან ფრინველი სწრაფად მზარდია და მოკლე დროში იძლევა მოგებას, თუმცა,

გასათვალისწინებელია მათი დაავადების საშიშროებაც.

მაგალითად, ფრინველთა ნიუკასლის დაავადება, ანუ ცრუ ჭირი, განსაკუთრებით საშიშ ინფექციურ დაავადებათა ჯგუფს მიეკუთვნება და უდიდეს ეკონომიურ ზარალს აყენებს მოსახლეობას და მეფრინველეობის ფერმებს.

ნიუკასლის დაავადება **Morbus newcastle** - იგივე ცრუ ჭირი, ძლიერ კონტაგიოზური, ვირუსული დაავადებაა, რომელიც პირველმა შეამჩნია და აღწერა კრანევალდიმ კუნძულ იავაზე 1926 წელს. 1927 წლიდან დაავადება რეგისტრირებულია ამერიკის, ევროპის და აზიის მთელ რიგ ქვეყნებში. ამავე დროს ეს დაავადება დამოუკიდებლად აღმოაჩინა ინგლისელმა მეცნიერმა ქალაქ ნიუკასლის მახლობლად და უწოდა „ნიუკასლის ავადმყოფობა“.

დღეისათვის ეს დაავადება მეტ-ნაკლებად მსოფლიოს ყველა ქვეყანაშია გავრცელებული, მათ შორის საქართველოშიც.

ნიუკასლის დაავადების გამომწვევი ფილტრში გამავალი რნმ-ის შემცველი სფერული ფორმის ვირუსი, რომლის

ზომაა 120-130ნმ და მიეკუთვნება **Paramyxoviridac**-ს ოჯახს.

აღნიშნული დაავადებით შეიძლება დაინფიცირდეს როგორც შინაური, ასევე გარეული ფრინველი: ქათამი, ინდაური, ციცარი, ხოხობი, ფარშევანგი, მტრედი, ბელურა, კაჭკაჭი, ქორი, თუთიყუში, სირაქლემა და სხვა. მოზარდ ფრინველში დაავადება უფრო ხშირია, ვიდრე ზრდასრულში.

ლიტერატურაში აღწერილია ადამიანის დაავადების შემთხვევაც, რაც კლინიკურად გამოიხატება კონიუქტივიტით.

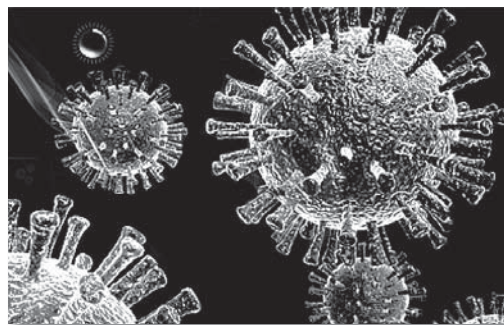
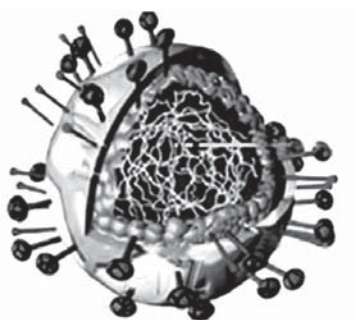
ნიუკასლის ვირუსის რეზერვუარად ითვლებიან აგრეთვე: იხვი, ბატი, ქათმის ტკიპი და ზოგიერთი გარეული ფრინველი.

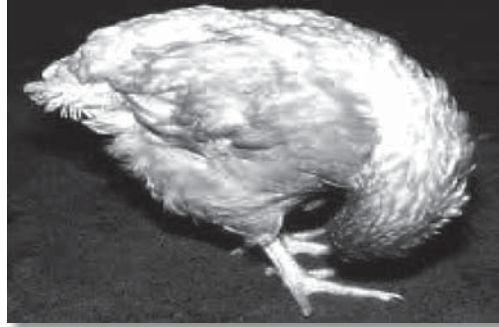
დაავადებას ახასიათებს სეზონურობა, უფრო აქტიურდება შემოდგომასა და გაზაფხულზე.

ავადობა ნიუკასლის დაავადების დროს 100%-ია, ხოლო ლეტალობა (სიკვდილიანობა) – 60-90 %.

ამ დაავადების დროს ფრინველის დასნებოვნება ხდება ალიმენტური და აეროგენული გზით. დაავადების გამომწვევი ბაცილა ფრინველის ორგანიზმში შეიძლება მოხვდეს ვირუსით ინფიცირებული საკვების, წყლის და ჰაერის მეშვეობით, ჯანმრთელი და ავადმყოფი ფრინველის ერთად ყოფნით.

ინფექციის წარმოშობის და გავრცელების წყაროა ავადმყოფი და ნაავადმყოფარი ფრინველი, რომლებიც გარემოში ვირუსს გამოყოფენ ექსკრემენტით, კვერცხით, ბუმბულითა და

ამონასუნთქი ჰაერით. ვირუსის გამოყოფა იწყება ფრინველის დასნებოვნებიდან 24 სთ-ის შემდეგ და გრძელდება თვეების განმავლობაში. დაავადებამოხდელი ფრინველის ორგანიზმში ვირუსს ნახულობენ მისი კლინიკური გამოვლენის შემდეგ 2-4 თვის განმავლობაში.

ნიუკასლის დაავადება იწვევს ცენტრალური ნერვული სისტემის, სასუნთქი და საჭმლის მომნელებელი ორგანოების დაზიანებას, რის შედეგადაც ვითარდება ინტოქსიკაცია.

არჩევნ დაავადების მწვავე, ქვემწვავე და ქრონიკულ მიმდინარეობას, ტიპიურ და ატიპიურ ფორმებს.

ტიპიური ფორმის დროს აღინიშნება სხეულის ტემპერატურის მომატება. ფრინველი მოზუზულია, ფრთები ჩამოყრილი აქვს, კისერი მოგრებილი, ჩიჩახვი გაგანიერებული, ნისკარტიდან ლორწოვანი გამონადენი გამოიყოფა, გამოსცემს სხვადასხვაგვარ უცნაურ ხმებს, რა თქმა უნდა საკვებს აღარ ღებულობს, ზრდასრულში კვერცხდება კლებულობს.

რაც შეეხება ატიპიურ ფორმას, ძირითადად მიმდინარეობს უსიმპტომოდ, კლინიკური ნიშნების გარეშე და უფრო ხშირად გვხვდება მოზარდში. სწორედ ამიტომაც დაავადების ამ ფორმამ ზოგიერთ ქვეყანაში მიიღო „ნინილების ჭირის“ სახელწოდება. ზოგჯერ ატიპიური ფორმა მიმდინარეობს სიმპტომებით, რაც გამოიხატება ნერვული სისტემის დაზიანებით: კისრის მოგრებვა, კიდურების და ფრთების დამბლა, კრუნჩხვითი მოვლენები.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ნიუკასლის დაავადების დაახლოებით მსგავსი კლინიკური ნიშნები და

სიმპტომები ახასიათებს ფრინველთა სხვა ინფექციურ დაავადებებს, როგორცაა: გრიპი, ინფექციური ლარინგოტრაქეიტი, პასტერელოზი ანუ ქოლერა, ინფექციური ბრონქიტი, სპიროქეტოზი და მონამვლა.

აქედან გამომდინარე, სპეციალისტის გარეშე რთული დასადგენი იქნება ფრინველთა რომელ დაავადებასთან გვაქვს საქმე. მით უმეტეს, რომ არსებობს ფრინველთა ისეთი საშიში ზოონოზოზური დაავადება, როგორცაა, მაგალითად,

ფრინველთა გრიპი, რომელიც გადადის ადამიანზე.

როგორ დავიცვათ ფრინველი ნიუკასლის დაავადებისაგან?

დაავადებისგან დაცვა ხდება პროფილაქტიკური აცრების ჩატარებით (არსებობს აცრების ჩატარების სხვადასხვანაირი სქემა) და სწორი მოვლა-შენახვის პირობების დაცვით, მაგრამ თუ თქვენს ფრინველებს მაინც გამოუმჟღავნდათ ზემოთ აღნიშნული დაავადებებისათვის დამახასიათებელი კლინიკური ნიშნები, ან ფრინველის სიკვდილიანობას ჰქონდა ადგილი, საჭიროა ფრინველის ლაბორატორიული დიაგნოსტიკა.

სსიპ საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორია, ეს არის ბიოუსაფრთხოების მეორე დონის ლაბორატორია, სადაც ხდება ფრინველთა, ცხოველთა და მცენარეთა დაავადებების დიაგნოსტიკა. ლაბორატორია ალჭუფვილია თანამედროვე აპარატურით, დაკომპლექტებულია

მაღალკვალიფიციური სპეციალისტებით, აკრედიტირებულია ISO სტანდარტებით, რაც ნიშნავს, რომ აქ მიღებული გამოკვლევების პასუხები აბსოლუტურად სანდო, სარწმუნო და ზუსტად ისეთივეა, როგორც შეეფერება მსოფლიოს სტანდარტებს. აღნიშნული ლაბორატორიული ქსელი მოქმედებს არა მხოლოდ თბილისში, არამედ საქართველოს ყველა რეგიონში.

ლეილა ლალიაფილი,
 დუშეთის ლაბორატორიის მთავარი სპეციალისტი;

სსიპ საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორია

რა ელის მერქულ მესხოველეთს ქვეყანაში, რა პრობლემების წინაშე დგანან ფერმერები

ამ მწვავე პრობლემის შესახებ გვისაუბრება ბიოლოგიის მეცნიერების დოქტორი, „მოგაველის ფერმერის“ მთავარი ვეტ-კონსულტანტი მიხეილ ჭიჭაყუა.

მეცხოველეობა სოფლის მეურნეობის წარმოების ერთ-ერთ ძირითად დარგად ითვლება, ხოლო მერქული მეცხოველეობის დარგი უმნიშვნელოვანესი მიმართულებაა. ის ემსახურება ისეთი ფასეული პროდუქტების წყაროს, როგორცაა: რძე, რძის პროდუქტები და ხორცი.

მერქული მეცხოველეობა დიდ გავლენას ახდენს სოფლის მეურნეობის ეკონომიკაზე, ამიტომ რძის წარმოებას აქვს ქვეყნისათვის უდიდესი მნიშვნელობა. ეს არის ერთ-ერთი დარგი, რომელსაც შეუძლია ყოველდღიური შემოსავლის მოტანა. საერთოდ მეცხოველეობაში მერქული სექტორის წილი დღესდღეობით დაახლოებით 35-40%-ია.

რძის წარმოების მაქსიმალური დონე საქართველოში იყო (სტატისტიკური მონაცემებით) 1988 წელს – 730.5 ათასი ტონა და 2003 წელს – 765.1 ათასი ტონა. შესაბამისად, ერთი ფურის საშუალო მონაწევლით 1178 ლ და 1050 ლ. ანუ რძის მოცულობა ძირითადად იზრდება ფურის რაოდენობის ხარჯზე, რაც უნდა შეიცვალოს. უნდა შემცირდეს ფურის რაოდენობა და გაიზარდოს პროდუქტიულობა.

მიღებული ელემენტარული შედარებები წლების მიხედვით მიუთითებს, რომ როგორც წინა პერიოდებში, ისე ახლაც საქართველოში მეცხოველეობა ვითარდებოდა ქაოსურად. შეიძლება ამ საკითხზე შემედავონ, თუმცა, ფაქტი სახეზეა: იწერებოდა მეცხოველეობის განვითარების სისტემები, მაგრამ ვერ სრულდებოდა. თუ რატომ, ეს ცალკე გასაანალიზებელია და ახლა ამ საკითხზე არ შევჩერდები.

მეცხოველეობის მერქულ მიმართულებას და მის განვითარებას აქვს უდიდესი მნიშვნელობა არა მხოლოდ ქვეყნის სოციალურ ასპექტებში, არამედ სასურსათო უსაფრთხოებაშიც.

რამდენად მნიშვნელოვანია მოსახლეობის სრულყოფილად კვებისთვის რძის პროდუქტები (რამდენია ნორმა, როგორ არის ჩვენთან, რა პრაქტიკაა უცხოეთში)?

რძე მდიდარია ბიოლოგიურად აქტიური ნივთიერებებით, მას აქვს მაღალი კვებითი ღირებულება, შეიცავს 200-მდე სახეობის ადამიანის სიცოცხლისათვის აუცილებელ ნივთიერებებს: 20-მდე ამინომჟავას, 60-მდე ცხიმოვან მჟავებს, შაქრების მაღალ სპექტრს, დიდი რაოდენობით მინერალურ და სხვა ნივთიერებებს, რომლებიც აუცილებელია ადამიანის ორგანიზმის ნორმალური ფუნქციონირებისთვის.

რძის პროდუქტების სამკურნალო და დიეტური თვისებები განაპირობებს მის ფართოდ გამოყენებას

ადამიანთა კვებაში. მასში დიდი რაოდენობითაა რძემჟავა ბაქტერიები, ასევე ანტიბიოტიკური ნივთიერებები, რომლებიც ახდენენ ბაქტერიოსტატიკურ და ბაქტერიოციდულ ზემოქმედებას ნაწლავის ლპობით პათოგენურ მიკროფლორაზე.

მიმოვიხილოთ რძის კომპონენტები.

რძის ცილა – შეიცავს მაღალი ათვისების (96-98%) დაბალანსებულ ამინომჟავებს. ადამიანის ორგანიზმისთვის აუცილებელი ამინომჟავები: მეთიონინი, ტრიფტოფანი, ლეიცინი, იზოლეიცინი, ვალინი და ფენილალანინი უფრო მეტია რძის ცილაში, ვიდრე ხორცში, თევზში და მცენარეულ პროდუქტებში.

რძის ცხიმი – ძროხის რძის ცხიმის ბიოლოგიური ღირებულება განპირობებულია უჯერი და ნაჯერი ცხიმოვანი მჟავებით, ფოსფოლიპიდებით. მნიშვნელოვანია მასში არ-

სებული ნახევრად უჯერი მჟავები, რომლებიც დიდ როლს ასრულებენ ნივთიერებათა ცვლაში, მონაწილეობენ უჯრედშიდა ცვლებში, შედიან ნერვული უჯრედების შემადგენლობაში, არეგულირებენ ქოლესტერინის დონეს სისხლში და სხვა. რძის ცხიმი მათარებელია ცხიმში ხსნადი A,D,E ვიტამინების, რომლებიც სხვა ცხიმებში შედარებით ცოტა არის.

რძის ცხიმის ათვისებას (98%) განაპირობებს დნობის დაბალი ტემპერატურა 28-36°C.

რძის შაქარი – ლაქტოზა, არის შესანიშნავი წყარო გულის, ღვიძლის, თირკმლის მუშაობისთვის. ლაქტოზა იშლება რძემჟავამდე, ხელს უწყობს

ნაწლავური მიკროფლორის ცხოველმყოფელობას, რომელიც აფერხებს ლპობით პროცესებს. ორგანიზმში ათვისებაა 98%.

მინერალური მარილები – რძე შეიცავს 50-მდე ელემენტს, მათ შორის კალცს ადვილად ასათვისებელ ფორმაში, კარგად დაბალანსებულ ფოსფორთან. 0.5 ლ უზრუნველყოფს ადამიანის დღეღამურ მოთხოვნილებას კალცზე. რძე ხელს უწყობს ქსოვილებში მჟავატუტოვან ნონასნორობას, ასევე სისხლში კოსმოსური წნევის შენარჩუნებას. რძე ცხიმში ხსნადი და უხსნადი ვიტამინების წყაროა.

რძე შეიცავს ბიოლოგიურად აქტიურ ნივთიერებებს – ჰორმონებს, ფერმენტებს, პროსტოგლანდინებს და სხვა, რომლებიც ხელს უწყობენ ორგანიზმის მდგრადობას ინფექციების მიმართ. ჩვენს წინაპრებს კარგად ჰქონდათ შემუშავებული რძისა და

რძის პროდუქტების საკვებად გამოყენების ტექნოლოგია პურეულთან მიმართებაში.

განსაკუთრებულად უნდა აღინიშნოს, რომ ვერავითარი რძის შემცველი, თუნდაც აღდგენილი რძე, ვერ შეცვლის ძროხიდან მიღებულ ნატურალურ რძეს, მით უმეტეს რძესთან, კარაქთან, არაჟანთან, საჭოსთან და ა.შ. მიმსგავსებული პროდუქტები, რაც მომხმარებლის მოტყუება არის. ვერანაირ კრიტიკას ვერ უძლებს მცენარეული ცხიმ-შემცველი რძე და რძის პროდუქტები.

რაც შეეხება რძის პროდუქტების მოხმარებას, ევროპის ქვეყნებში მოთხოვნა რძეზე და რძის პროდუქტებზე 223 ლ-დან 290 ლ-მდეა: ამერიკა, კანადა – 270 ლ, 260 ლ. ჩვენთანაც დაახლოებით იგივე მაჩვენებელია.

რძის წარმოება ჩვენ ქვეყანაში ერთ სულ მოსახლეზე შეადგენს საშუალოდ 124-150 ლ-ს, ხოლო ევროპის ქვეყნებში – 320-330 ლ, კანადაში – 265 ლ, ავსტრალიაში – 500 ლ, რუსეთში – 228 ლ (მოთხოვნა 246 ლ.), ბელარუსში – 625 ლ. (მოთხოვნა 252 ლ.).

აქვე აღვნიშნავ, რომ რძის ხარისხსა და შემადგენლობაზე ძალიან მოქმედებს ძროხის მიერ მიღებული საკვები. ამ მხრივ შემიძლია გითხრათ, რომ ჩვენ საძოვარზე ნაბალახევი მენველი ფურიდან მიღებული რძე მართლაც გამორჩეულია თავისი შემადგენლობით.

როგორი ვითარებაა რძის პროდუქტების ადგილობრივ ბაზარზე? (ფერმერები ჩივიან, რომ უამრავ პრობლემებთან ერთად სერიოზულ წინააღმდეგობას უქმნით დემპინგურ ფასად უცხოეთიდან შემოტანილი იაფი რძის ფხვნილი და მასზე დამზადებული რძის პროდუქტები)

დღეს რძის პროდუქტების ადგილობრივი ბაზარი, მარკეტები და

სხვა ტიპის სარეალიზაციო ობიექტები გადავსებულია უცხოეთიდან შემოტანილი თუ აქ წარმოებული არანატურალური რძის პროდუქტებით. სამწუხაროდ, საქართველოში არსებული საკმაოდ კარგი სანარმოები ცდილობენ მომხმარებელი შეიყვანონ შეცდომაში. ამას მოწმობს ის წვრილად დაბეჭდილი განმარტებები, რომლებიც მათ მიერ წარმოებულ პროდუქციას აკრავს.

ვფიქრობ, რომ მაქსიმალურად უნდა შეიზღუდოს რძეში და რძის პროდუქტებში მცენარეული ცხიმების – ტრანსცხიმების გამოყენება. მოსახლეობის უმრავლესობა, ალბათ, ვერ ერკვევა, რა განსხვავებაა კარაქსა და სპრედს შორის. სპრედი შეიცავს ტრანსცხიმებს, ამ ცხიმების შემცველი რძის პროდუქტები კი, როგორც ცნობილია, მავნე ადამიანის ორგანიზმისთვის. მათი გამოყენება ზრდის გულის კორონარული დაავადების რისკს, ამცირებს ორგანიზმის იმუნიტეტს, ზრდის დიაბეტის, უნაყოფობის, დეპრესიის, ალცჰეიმერის, ათეროსკლეროზის და ონკოლოგიური დაავადებების განვითარების რისკს და ა.შ.

დარწმუნებული ვარ, რომ ჩვენს მოსახლეობაში გაზრდილი ავადობის ერთ-ერთი მიზეზი საკვებში არსებული ტრანსცხიმებია.

2004 წელს მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციამ მოუწოდა ყველა ქვეყანას ადამიანის პოპულაციის, ჯანმრთელობის შენარჩუნებისთვის ხმარებიდან ამოიღონ ტრანსცხიმების შემცველი პროდუქტები.

სამწუხაროდ, საქართველოს კანონმდებლობაში ტრანსცხიმების შემცველობა არ რეგულირდება. ვფიქრობ, სახელმწიფო გადადგამს ქმედით ნაბიჯებს სიტუაციის გამოსასწორებლად. მიმაჩნია, რომ ეს ერთ-ერთი უპირველესი საკითხია

ჩვენი მოსახლეობისათვის. მაგალითად, როდესაც დანიამ აკრძალა ტრანსცხიმების გამოყენება რძის და სხვა პროდუქტებში, მოსახლეობაში სიკვდილიანობა 30%-მდე შემცირდა.

საქართველოს მიღებული აქვს დოკუმენტები: ტექნიკური რეგლამენტი რძისა და რძის ნაწარმის შესახებ; რეგულირების სფეროში მოექცა 122 ტერმინი, მაგრამ ამ ტერმინების მოსახლეობამდე მიტანას სჭირდება დიდი მუშაობა. მხოლოდ მცირე ზომის ეტიკეტებზე დატანილი წვრილად ნაბეჭდი ინფორმაციებით ამინდი ვერ შეიქმნება.

რაც შეეხება იაფი რძის ფხვნილისგან დამზადებულ ე.წ. რძეს და რძის პროდუქტებს, აქაც დაზღვეული არ ვართ, რადგან დაბალი ხარისხის დაბალფასიანი რძის ფხვნილიც მცენარეულ ნაერთებს შეიცავს.

საერთოდ ჩემი მიდგომა ასეთია: რძის ფხვნილისგან აღდგენილი რძე ყურძნის ქაჭაზე დამზადებული ღვინის მსგავსია.

როგორ არის უზრუნველყოფილი ქართული ბაზარი ადგილობრივი, ხარისხიანი ნედლი რძის პროდუქტებით?

2014 წელს 656,2 მლნ. ლიტრი რძე ვანარმოეთ. აქედან ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აქვს იმერეთს – 119,8 მლნ. ლ. ქვემო ქართლს – 114,8 მლნ. ლ, სამეგრელო-ზემო სვანეთს – 107,2 მლნ. ლ და ა.შ. აღსანიშნავია, რომ ცხვრისა და თხის რძის წარმოებამ შეადგინა 9,9 მლნ. ლ. რძე და ეს ბოლო ათ წელიწადში ყველაზე მაღალი მაჩვენებელია.

2014 წელს იმპორტირებული რძის პროდუქტები 71 ათას ტონაზე მეტი იყო. ქართული ბაზარი დაახლოებით 40-45 %-ით არის უზრუნველყოფილი ნედლი რძის პროდუქტით (რამდენად ხარისხიანია, არ ვიცი), რაც დაახლოებით ერთ სულ მოსახლეზე მოთხოვნილების ნახევარს შეადგენს.

შეუძლია თუ არა დარგს მეტ-ნაკლებად უზრუნველყოს ადგილობრივი ბაზარი?

თუ იქნება ერთსულოვნება სახელმწიფოს, ქართველ მწარმოებლებს და მოსახლეობას შორის და უპირატესობას მიანიჭებენ ადგილობრივ, ხარისხიან, ნედლი რძისაგან დამზადებულ პროდუქტს, რა თქმა უნდა, შეგვეძლება ადგილობრივი ბაზრის 90%-მდე უზრუნველყოფა, თუმცა, მანამდე ბევრი საკითხია მოსავარებული. მარტო აკრძალვებით და კონტროლით ფონს ვერ გავალთ.

რა უშლის ხელს ქვეყანაში მერძეული მეცხოველეობის განვითარებას, რა პრობლემების წინაშე დგას დარგი?

თავიდანვე გეტყვით, რომ ჯერჯერობით სახელმწიფოს მონდომების გარეშე ქვეყანაში მერძეული მეცხოველეობის არათუ განვითარება, ტემპების შენარჩუნებაც კი რთული იქნება.

მერძეული მეცხოველეობის განვითარების, ჩემი აზრით, ზოგიერთი ხელშემშლელი ფაქტორებია:

ა) მოსახლეობაში არსებული დაკნინებული, დიდი წლოვანების ძროხები;

ბ) მწირი საკვები ბაზა;

გ) ამორტიზებულ შენობებში განლაგებული მერძეული მიმართულეობის ფერმერული მეურნეობები, რომლებიც ანტისანიტარიის ბუდე და დაავადებების კერაა;

დ) სანაშენე და სასელექციო საქმიანობის არარსებობა;

ე) არაორგანიზებულად რძის და რძის პროდუქტების სარეალიზაციოდ მიწოდება;

ვ) ვეტერინარიის დაბალი დონე და საერთოდ მეცხოველეობაში დასასაქმებელი კადრების დეფიციტი. არ გვყავს ფერმის მენეჯერები, კვების სპეციალისტები. ცოტა ხანში არ გვეყოლება ვეტერინარი ექიმებიც.

ზ) ტექნიკური უზრუნველყოფის დაბალი დონე;

თ) მიწის არაეფექტური გამოყენება;

ი) მუშახელის, ტექნიკური და მატერიალური, სანარმოო და ფინანსური რესურსების არქონა;

კ) ხელოვნური დათესვლის გამოყენების ძალიან დაბალი დონე. მაგალითად: თუ რაიონში არის დაახლოებით 30 000 ფური, წინსვლისთვის აუცილებელია წლიურად 3 000-5 000 ხელოვნური დათესვლის განხორციელება, ჩვენ კი მუნიციპალიტეტის დონეზე 200-250-ს თუ ვაკეთებთ, გვიხარია, თან ძალიან. ეს მისასაღებელი იყო პირველ წლებში, სამი-ოთხი წლის შემდეგ კი ჩამორჩენად ითვლებოდა. ამასთან, დავამატებდი, რომ ხელოვნური დათესვლისთვის ზოგჯერ ვიყენებთ 20 წლის სპერმებს, ახალი და კარგი ძვირი ღირს. სხვადასხვა რეგიონისთვის არა გვაქვს სწორად შერჩეული ჯიშები. ერთ-ერთ მთიან რეგიონში რამდენიმე წელია მიმდინარეობს ძროხების ხელოვნური დათესვლა ჯერსის ჯიშის სპერმით, რომელიც კარგი მერძეულია (მეხორციული ცუდი), მაგრამ არის სუსტი და მფრთხალი. მკაცრ პირობებში ასეთი მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვი საეჭვოა გამოდგეს. ვფიქრობ, აქ შეც-

დომაში შედიან ფერმერები იმის გამო, რომ ჯერსის სბო დაბადებისას პატარა ზომის არის და ადგილობრივ ჯიშებს მშობიარობა უადვილდება. საჭიროა ენდემური ჯიშების გაუმჯობესება, ადგილობრივი სპერმის გამოყენება.

სახელმწიფოს როლი: უნდა დაეხმაროს თუ არა მთავრობა მეცხოველე ფერმერებს (გამართლებული იქნება თუ არა დოტაცია, როგორია წარმატებული ქვეყნების გამოცდილება)?

ორი აზრი არ არის, უნდა დაეხმაროს, მაგრამ როგორ?

ვფიქრობ, რომ პირველ რიგში სახელმწიფოდან უნდა მოდიოდეს მეცხოველეობის, როგორც აგრარული სექტორის ერთ-ერთი სტრატეგიული დარგის, განვითარებით დაინტერესება და საკითხი უნდა გადაწყდეს შემდეგ კითხვაზე პასუხის გაცემით: გვინდა თუ არა ძლიერი სოფელი, როგორც ტერიტორიული და სოციალური ერთეული?

რაც შეეხება დოტაციას, უპირველესად გამოვიყენებდი მაღალმთიანი რეგიონებისთვის. დოტაციის კარგი მაგალითი აქვს ბულგარეთს. აქვე აღვნიშნავ, რომ დოტაციამდე ბევრი საკითხია გასარკვევი. მოსახლეობამ სოფლად უნდა იგრძნოს, რომ ცხოვრობს სახელმწიფოში და არა ვილაციის დიდ ფერმერულ მეურნეობაში. დღეს ფუნქციონირებს სოფელი და სახელმწიფოსგან თუ ვერ დაინახა გვერდში დგომა, რაც გვაქვს შენარჩუნებული, ისიც აღარ შეგვრჩება. ქართველ გლეხს უჭირს, ღარიბია, არც ვაჭრული ინსტინქტი აქვს განვითარებული, ამიტომ არ უნდა დაიჩაგროს არასწორად მიღებული კანონებით. მარტო პენსიის დარიგება არ არის გვერდში დგომა. დღეს მეცხოველეობა სოფლად დარჩენილ მეცხოველეთა ერთ-ერთი იმედია. მხოლოდ ერთობლივი ძალისხმევა იქნება შედეგის მომტანი. გავით-

ვალისწინოთ ისიც, რომ გაუსაძლისმა მდგომარეობამ ადამიანებს ნდობის საკითხი შეუცვალა და უმეტესწილად ბაზარზე გამოტანილი ნედლი რძის შექმნას ერიდებიან. ამ უნდობლობას ზრდის თუნდაც ის ფაქტიც, რომ სახელმწიფოს მიერ დაპირებული კვლევა ბრუტელოზზე არც დაწყებულია. ეს საკითხი მართალია რთული გადასაწყვეტია, თუმცა, რამდენიმე წლის წინ თვით ფერმერები იყვნენ მზად საკითხის ერთობლივად მოსაგვარებლად. ამ პრობლემაზე საუბარი თითქმის ათი წელიწადია გრძელდება.

მერძეული მეცხოველეობის განვითარებისათვის, ნდობის მოპოვებისათვის აუცილებელია დაავადებების პრევენციული კონტროლი. ჩვენ დავგავინყვდა ძროხა და გადავედით რძის და რძის პროდუქტების მიღების ჰიგიენაზე, რაც თავისთავად კარგია, რადგან მარტო რძის პასტერიზაციით ვერ გავწყვეტთ დაავადებებთან კავშირს.

აუცილებლად უნდა შემუშავდეს ეროვნული პროექტი რძის წარმოების განვითარების შესახებ, ყველა რეგიონების გათვალისწინებით და დავისახოთ კონკრეტული მიზანი, მაგ. რძის წარმოების 20%-ით გაზრდა 2-3 წელიწადში.

ამ ნაწილში შეიძლება გრანტის ამოქმედება. საქართველოს ბევრ ფერმერთან მისაუბრია და საინტერესოა დასკვნა: თუ არ შეიცვალა სოფლად ორგანიზაციული სტრუქტურა, მდგომარეობა სავალალოა. საჭიროა მოხდეს ძირეული ცვლილება. ეს რთული და მტკივნეული იქნება, მაგრამ გადარჩენის სხვა გზა არ არის.

აქვე აღვნიშნავ, რომ მიუხედავად ძროხების დაკნინებული ჯიშებისა, უმეტესწილად მაინც სრულად ვერ ვიყენებთ ძროხის გენეტიკურ პოტენციალს. ცხოველთა პროდუქტიულობის გაზრდა შესაძლებელია

თითქმის ყველა რეგიონში. ვიცით, რომ რძის წარმოების ინტენსიფიკაცია მოითხოვს ისეთი საკითხების გადანყვეტას, როგორიცაა არის შესაბამისი საკვები ბაზის შექმნა, საკვების სტრუქტურის შეცვლა საკვები ცილის გაზრდის მხრივ.

კვლევებმა გვიჩვენა (თუნდაც სამეგრელოს მაგალითზე), რომ უმეტესწილად ყველა საკვების ხარჯი ერთ მრპ-ზე არსებითად დაბალია, ვიდრე მოითხოვება. დარგის განვითარებასა და ეფექტურობაზე დიდ გავლენას მოახდენს მიზანმიმართული სუფსიდიები და სხვა საგადასახადო შედეგაღები.

უნდა მოხდეს როგორც მეცხოველეობის ფერმების, ასევე საოჯახო

მეურნეობების სუფსიდირება. ამ საკითხში კარგი იქნება იგივე ბულგარეთის გამოცდილების გაზიარება. მით უფრო, რომ საქართველოსა და ბულგარეთის სოფლის მეურნეობის სამინისტროებმა მემორანდუმი გააფორმეს. აღნიშნულ ქვეყანაში ფერმერი 55%-იანი სუფსიდირებით სარგებლობს. დაფინანსებას იღებს ფერმერი, რომელსაც ჰყავს 10 ძროხაზე და 50 ცხვარზე მეტი. თუმცა, მოგვიანებით დაამატეს ის ფერმერებიც, რომელთაც 2 ძროხაზე და 10 ცხვარზე მეტი ჰყავთ. ანუ ცდილობენ, გლეხი სოფელს მიამაგრონ და ადგილობრივი ბაზარი შეინარჩუნონ. ჩვენც ყველაფერი უნდა გავაკეთოთ ამისათვის.

აუცილებელია ფერმერთა გაერთიანებების გააქტიურება საკუთარი ბაზრის შესანარჩუნებლად. მთავრობამ ყველაფერი უნდა გააკეთოს იმისათვის, რომ ქვეყანაში მეტად დაფასებული იყოს მწარმე, ფერმერი და არა სახელმწიფო მოხელე. სახელმწიფო უნდა იყოს ფერმერების დამკვეთი იმის მიხედვით, თუ რა სჭირდება ქვეყანას. უნდა მოუსმინონ ფერმერებს, მაგრამ არა ისე, როგორც მეცხვარე ფერმერებს „მოუსმინეს“. ვფიქრობ, რომ ჩვენს დარგში სახელმწიფო ბევრ რამეს იღებს თავის თავზე და ზედმეტი ხარჯიც აქვს, ამ დროს კი იზღუდება კერძო სტრუქტურა.

მივესალმები თავდაცვის სამინისტროს ინიციატივას ჯარის გამოკვებისთვის ნაწილობრივ ადგილობრივი ხორცის შესყიდვის შესახებ. ფერმერთა გაერთიანებებმა მობილიზება უნდა გაუკეთონ ხორცის მწარმოებელ ადგილობრივ ფერმერებს. მოთხოვნილი რაოდენობა შესაძლოა ბევრი არ იყოს, ალბათ 500-700 ტონამდე, მაგრამ ერთ-ერთი კარგი ინიციატივაა სახელმწიფოს მხრიდან.

წარმატებას ვუსურვებ ფერმერებს.

ნესტან გუგუშვილი

“ფერმერი ფერმერს“

ამერიკელი ფერმერების გამოსდილება და ქართული რეალობა

ამერიკელმა ემსტანციოლოგმა, ცხოველთა კვების სპეციალისტმა დეილ ზოგალმა „მომავლის ფერმერისა“ და AC/DI/VOCA „ფერმერი ფერმერის“ მოწვევით ქართული ფერმერებისთვის 2 კვირის განმავლობაში წვრთნები ჩაატარა. ზოგალს აშშ-სა და კანადაში ამ მიმართულებით მუშაობის 37-წლიანი გამოცდილება აქვს. მისი შეფასაჟით, საქართველოში მიცხოველეობის დაბალი პროდუქტიულობა დაბალი განათლებითა და ფინანსური რისურსების არააფექტიურად გამოყენებით არის განპირობებული. მთავარზე ინტერვიუს დეილ ზოგალთან.

თქვენ შეხვდით საქართველოში მოქმედ წვრილ და მსხვილ ფერმერებს, გაეცანით ჩვენს ქვეყანაში მეცხოველეობაში არსებულ მდგომარეობას, როგორი შთაბეჭდილებებით დატოვებთ საქართველო?

რძის და ხორცის წარმოების ინდუსტრია მცირე მწარმოებლებისაგან შედგება, რომელთაც ელემენტარული

წარმოდგენა აქვთ საკვებ პროდუქტებში საკვები ნივთიერებების შემადგენლობისა და ცხოველის საჭიროებების შესახებ. ცოდნის დიდი ნაწილი, რომელიც მათ გააჩნიათ, ძირითადად მიღებული აქვთ სხვა ფერმერებისაგან, რომლებიც ისეთ მეთოდებს და ინფორმაციას იყენებენ, რომელიც მოძველებულია ან არ შეესაბამება მათი ცხოველების გენეტიკურ

პოტენციალს. აღინიშნება კრედიტებისა და ფულის ნაკლებობა, ასე რომ გაფართოება მათთვის სირთულეს წარმოადგენს. ძირითადად ბუნებრივი რესურსებია ხელმისაწვდომი, მაგრამ სათანადოდ არ არის გამოყენებული. საქართველოს სოფლის მეურნეობას შეუძლია განვითარდეს უცხოური კაპიტალით და გარე ინტერესებით, ვიდრე ქართული კომპანიები და ფერმერები უფრო პროგრესულები და აქტიურები გახდებიან.

საქართველოს კარგი მდებარეობა აქვს იმისთვის, რომ გახდეს ლიდერი სოფლის მეურნეობაში, თუ ის დაძლევეს პრობლემებს და თავად განკარგავს საკუთარ ბედს. კარგად უნდა გაიაზროთ, რომ ძველი სოციალურ-პოლიტიკური წყობა დასრულებულია და საჭიროა

ახლებური, თანამედროვე აზროვნების და საქმიანობის დანერგვა.

საქართველოში, მიუხედავად იმისა, რომ მოსახლეობის დიდი ნაწილი სოფლად არის დასაქმებული, მეცხოველეობის პროდუქტიულობის დონე დაბალია, ადგილობრივი ჯიშების ფურის საშუალო წლიური წველადობა 1100-1200 ლიტრს, ხოლო ხორცის გამოსავლიანობა 45-50%-ს არ აღემატება. თქვენი შეფასებით, რა არის ამის მიზეზი?

გენეტიკა წარმოადგენს შემზღუდავ ფაქტორს საქონლის ქართულ ჯიშებში, რომლებიც აწარმოებენ მხოლოდ გარკვეულ დონემდე. საჭიროა ხელოვნური განაყოფიერება და ახალი ჯიშები იმისთვის, რომ წარმოება გაიზარდოს, აგრეთვე ფერმერული მეურნეობის გაფართოება გაზრდილი კაპიტალისა და ტექნოლოგიის მეშვეობით.

დღეს ევროკავშირთან დაახლოების ფარგლებში მეცხოველეობაში სხვადასხვა საკანონმდებლო რეგულაციებია, მათ შორის განისაზღვრა პირუტყვის იდენტიფიცირების წესი. რამდენად მნიშვნელოვანია მეცხოველეობაში გასატარებელი ღონისძიებების დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესში აღრიცხული და მიკვლევადი იყოს თითოეული ცხოველი და რამდენად შესაძლებლად მიგაჩნით ეს ჩვენი ტიპის ქვეყნისთვის, სადაც წვრილ (5 ძროხამდე) ფერმერთა რაოდენობა საკმაოდ მაღალია. იქნებ გაგვიზიაროთ თქვენი გამოცდილება როგორია ამ საკითხთან მიმართებაში?

მიკვლევადობა მნიშვნელოვანია მყიდველის ნდობისთვის. საქართველოში ყველა ფერმერმა უნდა დაარეგისტრიროს პირუტყვი და მიიღოს ფერმის საიდენტიფიკაციო ნომერი. ცხოველი უნდა გაიყიდოს ამ საიდენტიფიკაციო ნომრით. თუ საქონელს შემდგომ დაავადება აღმოაჩნდება, შესაძლებელია იმ ფერმის მიკვლევა, საიდანაც ეს ცხოველი მოვიდა. აშშ-ში ყველა ფერმა რეგისტრირებულია და გამოიყენება რკინის ნიშანი. მესმის, რომ ეს რთული პროცესია, შესაძლოა მტკიცუნეულიც აღმოჩნდეს, ბევრ ტექნიკურ ბარიერებს გადააწყდეთ, თუმცა, მის გარეშე მეცხოველეობასა

და სურსათის უვნებლობაში ვერანაირ რეფორმას ვერ განახორციელებთ.

მეცხოველეობის დაბალი პროდუქტიულობის ფონზე რამდენად მნიშვნელოვანია სანაშენე სისტემის, სასელექციო პროგრამების შექმნა-დანერგვა? თქვენ გაეცანით ადგილობრივ ჯიშებს, რას იტყვოდით მათ პოტენციალზე?

ქართულ ჯიშებს აქვთ გარკვეულ დონემდე წარმოების შესაძლებლობა, რომელიც ამ ეტაპზე მიღწეული არ არის. ხელოვნური განაყოფიერება და მოშენების სხვა საშუალებების გამოყენება მნიშვნელოვნად გააძლიერებს წარმოების პოტენციალს. თუმცა, პროდუქტიულობის ამაღლებისთვის უმნიშვნელოვანესია ის, თუ როგორ მართავენ ფერმერები ცხოველთა კვების საკითხებს. ამ მხრივ სერიოზული პრობლემაა.

ჩვენთან მეცხოველეობის პროდუქციის თვითღირებულების 60%-ზე მეტი საკვებზე

მოდის. როგორ შეაფასებდით საქართველოში არსებულ საკვებ ბაზას, რა პრობლემებია და როგორია პოტენციალი?

საქართველოში არსებული საკვები შეესაბამება სახორცე და მერძეული საქონლისთვის არსებულ მოთხოვნებს. თუმცა, საძოვრები გადაძოვილია, რაც ცხოველების დაბალი პროდუქტიულობის მთავარი მიზეზია და არასწორი მენეჯმენტის გამო იწვევს შემცირებულ პროდუქტიულობას საძოვრებზე წლების განმავლობაში.

საქართველოს კარგი მდებარეობა აქვს საქონლის ყველა კლასისთვის საჭირო მოსავლის სანარმოებლად, როგორცაა სახორცე და მერძეული ჯიშები, ღორი, ფრინველები, კურდღლები და ა.შ. თუმცა, აგრონომიული წარმოების პრაქტიკა ბევრად ჩამორჩება მსოფლიოს განვითარებულ ქვეყნებში არსებულ მდგომარეობას. მასში შედის არაორგანული სასუქების, ჰერბიციდების, ნიადაგისა და საკვების ტესტირების, დათესვისა და მოსავლის აღების ტექნიკის, სანყობებში განთავსებისა და დაფქვის ტექნიკის გამოყენება.

რას გვეტყვოდით მეცხოველეობაში ახალი ტექნოლოგიების დანერგვის აუცილებლობაზე?

მსოფლიოს მზარდი მოსახლეობის გამოსაკვებად სოფლის მეურნეობამ უწყვეტი სახით უნდა გამოიყენოს ახალი ტექნოლოგიები. ეს ასეა ყველა ქვეყნისთვის, მათ შორის საქართველოსთვისაც. მტკიცედ მჯერა გენმოდირებული ორგანიზმების, თუმცა, ეს ქვეყნის სპეციფიკაზეა დამოკიდებული.

გენმოდირებული ორგანიზმების გამოყენების გარეშე წარმოება განვითარდება მხოლოდ გარკვეულ დონემდე. აშშ-ში წარმოების დონეში არსებული მიღწევები გენმოდირებული ორგანიზმების დამსახურებაა.

საქართველოში მრპ-ს მესაკუთრეთა 80%-ზე მეტი არ იცავს ცხოველთა მოვლა-შენახვის პირობებისა და სადგომის მოწყობის ელემენტარულ სტანდარტებს. ჩვენთან არის ასევე მომთაბარე

მედრობობაც. პირუტყვის შენახვის რომელ წესს ურჩევდით ფერმერებს?

ვიტყვოდი, რომ საქართველოში საძოვრების მართვა ძალიან დაბალ დონეზეა, რადგან ხდება საძოვრების ზედმეტად გამოყენება და ისინი გადაძოვილია. ფერმების საშუალებებიც დაბალი დონისაა, მაგრამ რალაც სახით ფუნქციონირებენ. გაფართოებისთვის საჭირო იქნება უფრო თანამედროვე საშუალებები, განსაკუთრებით ინტენსიური კვებისთვის, კერძოდ ინტენსიური კვებისთვის საჭიროა კვების ადგილები საქონლისთვის, ფრინველისა და ღორებისთვის. აღინიშნება ფულისა და კაპიტალის ნაკლებობა, მაგრამ მეცხოველეობის გასაფართოებლად საჭიროა კაპიტალის ჩადება კერძო პირებისა თუ კორპორაციების მიერ. როგორც ადრე ვახსენე, თუ ქართველები არ გააკეთებენ ამას, მას უცხოური კომპანიები, როგორცაა ჰოლანდიური და ჩინური, გააკეთებენ.

ჩვენთან პრობლემაა საძოვრების მენეჯმენტი. რა გამოცდილებას გაგვიზიარებდით თქვენ, რა როლი აქვს ამ საკითხში სახელმწიფოს?

მთავრობა მონაწილეობას იღებს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როცა მიწა სახელმწიფო ან ფედერალურ მფლობელობაშია და არ არის კერძო პირების საკუთრებაში. თუმცა, სოფლის მეურნეობის სამინისტრო ქმნის ექსტენციის სერვისს, რომელიც მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ფერმერების ინფორმირებაში სათანადო აგრონომიული და მეცხოველეობის

პრაქტიკის შესახებ. თქვენ მართალი ხართ, როცა ამბობთ, რომ საძოვრების მართვა საქართველოში პრობლემას წარმოადგენს. ფერმერებმა უნდა გაიგონ, რომ საძოვრების გადაძოვა და სასუქების და ჰერბიციდების გამოყენებლობა გამოიწვევს გრძელვადიან პრობლემებს და წარმოების დანაკარგს.

რამდენად მნიშვნელოვანია ფერმერისთვის სამეურნეო საქმიანობის დაგეგმარებისას მაღალპროფესიული კონსულტაცია, ანუ ინფორმირებულობასა და ცოდნაზე დაფუძნებული საქმიანობა?

ფერმერობის ამოცანაა შეინარჩუნოს სიცოცხლისუნარიანობა და იყოს მომგებიანი, განათლებისა და ცოდნის გარეშე კი ამის მიღწევა შეუძლებელია. ასევე, ჩანანერების წარმოება, ფინანსური და ფისკალური მართვა მნიშვნელოვანია ამის მისაღწევად. ფერმერებმა უნდა იცოდნენ წარმოების ხარჯების შესახებ, სხვა შემთხვევაში ისინი ვერ გაიგებენ, თუ რა სფეროებში სჭირდებათ მეტი ცოდნა. მაგალითად, თუ რძის წარმოებაზე მომუშავე ფერმერი არ აწარმოებს რძის წარმოების და საკვების ხარჯის შესახებ ჩანანერებს, არ აანალიზებს და არ გამოიყენებს მათ შემდგომში, ის ვერ გაიგებს, თუ რა თანხა უჯდება მას ეს.

იმ დროს, როდესაც ქვეყანას სოფლის მეურნეობა პრიორიტეტად აქვს გამოცხადებული, პრობლემაა შესაბამისი კვალიფიციური კადრები, თუნდაც ვეტერინარები,

აგრონომები. ეს დარგები ჩვენს ქვეყანაში წლების განმავლობაში სტაგნაციას განიცდიდა, მოშლილი იყო ყველა ის საუნივერსიტეტო და სამეცნიერო ბაზა, რომელსაც დარგის სპეციალისტები უნდა გამოეჭედა. ამ ფონზე სად ხედავთ გამოსავალს?

კვლევა ძვირია და საჭიროებს ძალიან დიდ წვლილს მთავრობისა და კერძო დანსებულებებისაგან. ეს ძალიან დიდი პრობლემაა და კვლევების აღდგენა ადვილი არ არის. ეს საკითხი პოლიტიკის ნაწილია და შესაბამისი ნებაა საჭირო ხელისუფლებისგან. თუმცა, დღესაც რომ პრიორიტეტად გამოაცხადოთ სოფლის მეურნეობაში სამეცნიერო მუშაობის აუცილებლობა, წლები დასჭირდება კონკრეტული შედეგების დადებას, ვინაიდან თქვენთან ყველა ბაზა მოშლილია. ამდენად, გირჩევდით ამ ეტაპზე გამოიყენოთ მსოფლიო მეცნიერების მიღწევები და კვლევები. ინტენსიურად ითანამშრომლეთ მსოფლიოს სამეცნიერო წრეებთან. ჩემი რეკომენდაცია იქნება, ხელისუფლებამ მაქსიმალურად შეუნყოს ხელი სოფლის მეურნეობის სფეროში მომუშავე ადამიანების განვითარებულ ქვეყნებში განათლებას, სპეციალურ პროგრამებში ჩართულობას და სხვ.

რა როლი აქვს ექსტენციების ცენტრებს ფერმერის განვითარებაში?

ვიტყვოდი, რომ სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვთ. განსაკუთრებით თქვენი ტიპის ქვეყნისთვის, როდესაც ინფორმაციის დეფიციტია. კარგი იქნება, თუკი ხელისუფლება თანამედროვე ინფორმაციებით შეაიარაღებს ექსტენციის თანამშრომლებს. სწორედ მათი განვითარების დონეზეა დამოკიდებული ფერმერისა და გლეხის განვითარება. ამიტომ ეს საკითხი ღრმა და სერიოზულ მიდგომას საჭიროებს. ექსტენციის თანამშრომელი უნდა იყოს აქტიური და პოზიტივზე ორიენტირებული, ის უნდა იყოს მუდმივ ძიებაში, თუ რით და როგორ დაეხმაროს ფერმერს. ექსტენციის თანამშრომელი ფერმერს კი არ უნდა დაელოდოს, თუ როდის მოვა რჩევისთვის, არამედ თავად უნდა მივიდეს ფერმერში, ჩაატაროს დემონსტრირება და სემინარები.

რუსუდან შივაშვილი

საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია

მიმდინარე წლის 4, 5 და 6 ნოემბერს საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიაში ჩატარდა საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია თემაზე: „გლობალური დათბობა და აგრობიომრავალფეროვნება“.

როგორც სათაურიდან ჩანს, აღნიშნული პრობლემა მეტად მნიშვნელოვანია მთელი მსოფლიოსათვის და მათ შორის საქართველოსათვის. ატმოსფეროს საშუალო ტემპერატურა დედამიწის ზედაპირზე ბოლო საუკუნის განმავლობაში $0,74 \pm 0,180$ -ით გაიზარდა. პერსპექტივაში XXI საუკუნეში მოსალოდნელია დედამიწის ატმოსფეროს საშუალო ტემპერატურის შემდგომი ზრდა $1,1-6,4^{\circ}C$ -ით. გლობალური დათბობის შედეგად გარკვეული პრობლემები შეექმნება დედამიწის ბიომრავალფეროვნებას, რომლის დაცვისა და მდგრადი გამოყენების საკითხებს დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს არა მარტო საქართველოში, არამედ მთელ მსოფლიოში.

შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით განხორციელებული კონფერენციის მიზანი იყო მეცნიერებს შორის ინფორმაციების გაცვლა აგრობიომრავალფეროვნების დღევანდელი მდგომარეობის, მასთან დაკავშირებული დაცვის სფეროს, გენეტიკური რესურსების იმპორტისა და ექსპორტის, თანამედროვე ტექნოლოგიების ცოდნის შესაბამისი გამოცდილების შესახებ.

კონფერენციის მუშაობაში მონაწილეობა მიიღეს ბელარუსის, პოლონეთის, უკრაინის, იტალიის, ყაზახეთის, ტაჯიკეთის, აზერბაიჯანის და ჩრდილოეთ ოსეთის გამოჩენილმა მეცნიერებმა, აგრეთვე საქართველოს აგრარული მიმართულების საგანმანათლებლო და სამეცნიერო დაწესებულებების მეცნიერებმა, მაგისტრებმა, დოქტორანტებმა და სოფლის მეურნეობის სპეციალისტებმა, სულ 160 მეცნიერმა.

კონფერენციაზე მუშაობა წარმართა სამ სექციაში: „გლობალური დათბობა და აგრობიომრავალფეროვნება მემცენარეობაში“, „გლობალური დათბობა და აგრობიომრავალფეროვნება მეცხოველეობაში“, „გლობალური დათბობა და აგრობიომრავალფეროვნება აგროინჟინერიაში“. კონფერენციაზე სულ წარმოდგენილი იყო 146 მოხსენება, მათ შორის

საქართველოდან – 85, რომელთა უმეტესობა მოხსენდა მსმენელებს კონფერენციის მსვლელობისას.

კონფერენციის მუშაობაში მონაწილეობა მიიღეს და საინფორმაციო მოხსენებები გააკეთეს საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის მოადგილემ თ. მარსაგივილმა, საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის მოადგილეებმა ი. ნოზაძემ და გ. ცოფურაშვილმა; მოხსენებებით გამოვიდნენ აგრეთვე სხვადასხვა სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციების და საქართველოს საპატრიარქოს წარმომადგენლები.

კონფერენციის დასასრულს მიღებული იქნა „დეკლარაცია – თბილისი, 2015“ (სამ ენაზე), რომელიც შემდგომში გაეგზავნებათ როგორც საქართველოს მთავრობას, ასევე მონაწილე სტუმრების ქვეყნების მთავრობებს და სამეცნიერო დაწესებულებებს.

კონფერენციის მსვლელობისას ხელი მოეწერა ურთიერთთანამშრომლობის ხელშეკრულებებს საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიასა და უკრაინის ბელაია ცერკოვის ეროვნულ აგრარულ უნივერსიტეტს შორის, აგრეთვე ყაზახეთის მეცხოველეობის და საკვებწარმოების სამეცნიერო კვლევით ინსტიტუტთან.

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის და უკრაინის ვინიცის სახელმწიფო აგრარული უნივერსიტეტის მიერ კონფერენციის ფარგლებში დაფუძნდა სამეცნიერო ყურნალი „აგრარული მეცნიერება და კვების ტექნოლოგიები“. ყურნალში შესაძლებელი იქნება სტატიების გამოქვეყნება ქართულ, უკრაინულ, რუსულ და ინგლისურ ენებზე.

ელეზაბეტა შაფაძიძე,
საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის ნეერ-კორესპონდენტი, აკადემიური დეპარტამენტის უფროსი, ტექნიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი.

კონფერენციის გახსნა. თავმჯდომარე – საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი, აკად. გივი ჯაფარიძე.

კონფერენციის სხდომათა დარბაზი.

ნოდარ გაბუნია

სანგრძლივი და მძიმე ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი, ტექნიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, აბროსიანიშინრო დარგის გამორჩენილი მეცნიერი და მკვლევარი, საქართველოში მიჩინი შრომატაყვანილი ტექნოლოგიური პროცესების მიქანიზაციის ერთ-ერთი ფუძემდებელი, ბატონი ნოდარ გაბუნია.

დაიბადა 1936 წელს ვანის რაიონის სოფელ ამაღლებაში მოსამსახურის ოჯახში. სოფ. ამაღლების საშუალო სკოლის დამთავრების შემდეგ სწავლა განაგრძო ქუთაისის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის მექანიზაციის ფაკულტეტზე, რომლის დამთავრების შემდეგ 1958 წლიდან მუშაობა განაგრძო იმავე ინსტიტუტის ტრაქტორების და ავტომობილების კათედრაზე ასისტენტის, ხოლო შემდეგ უფროსი მასწავლებლის თანამდებობაზე. 1962 წელს ნოდარ გაბუნია გადმოიყვანეს კ. ამირეჯიბის სახელობის საქართველოს მექანიზაციის და ელექტრიფიკაციის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის ჩაის საპრობლემო ლაბორატორიის მანქანათა თეორიული და ექსპერიმენტული კვლევის განყოფილების გამგის მოადგილედ, ხოლო 1968 წელს დაინიშნა ამავე ინსტიტუტის ჩაის მოვლა-მოყვანის და ფოთლის კრეფის მექანიზაციის განყოფილების გამგედ. პროფესორ შალვა კერესელიძის ხელმძღვანელობით ნოდარ გაბუნია გახდა ჩაის მოვლა-მოყვანის და ფოთლის კრეფის მანქანათა კომპლექსების შექმნისა და დანერგვის აქტიური მონაწილე და ერთ-ერთი ინიციატორი.

1971 წელს ბატონმა ნოდარმა მუშაობა დაიწყო სამთო მინათმომქმედებისა და სუბტროპიკული კულტურების მანქანათა სათაო სამეცნიერო-კვლევით და საკონსტრუქტორო ტექნოლოგიურ ინსტიტუტში.

1986 წელს იგი სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანება „საქსოფლმანქანმშენის“ სამეცნიერო მუშაობის დარგში გენერალური დირექტორის მოადგილედ ინიშნება, ხოლო 1989 წელს გენერალური დირექტორის პირველ მოადგილედ. 1991 წელს დაიცვა სადოქტორო დისერტაცია და მიენიჭა ტექნიკის მეცნიერებათა დოქტორის სამეცნიერო ხარისხი.

1994 წელს ბატონი ნოდარი აირჩიეს საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტად, ხოლო 2000 წელს საქართველოს საინჟინრო აკადემიის ნამდვილ წევრად-აკადემიკოსად.

1996 წელს საქართველოს აგრარულ უნივერსიტეტში ნოდარ გაბუნიას მიენიჭა პროფესორის წოდება.

პროფესორ ნოდარ გაბუნიას კალამს ეკუთვნის 234 სამეცნიერო ნაშრომი, რომელთაგან ერთი მონოგრაფია დაასრულა ავადმყოფობამდე – 2012 წელს; ბატონი ნოდარი 74 გამოგონებისა და პატენტის ავტორია, რომელთა ნაწილი დანერგილია როგორც მანქანათმშენებლო, ისე სასოფლო-სამეურნეო წარმოებაში. მისი ხელმძღვანელობით დაცულია საკანდიდატო და სადოქტორო დისერტაციები სოფლის მეურნეობის მექანიზაციის პრობლემატურ საკითხებზე.

პროფ. ნ. გაბუნია იყო სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის საერთაშორისო გამოფენების

არაერთგზის მონაწილე, რისთვისაც დაჯილდოებულია ოქროსა და ვერცხლის მედლებით, აგრეთვე მედლებით „საპატიო გამომგონებელი“ და „შრომის ვეტერანი“. 1999 წელს პროფ. ნოდარ გაბუნია სამეცნიერო და პედაგოგიურ სფეროში მიღწეული დიდი წარმატებებისათვის დააჯილდოვეს „ღირსების ორდენით“.

წავიდა ჩვენგან ღირსეული მოქალაქე, წარმატებული მეცნიერი და პედაგოგი, რომელსაც უდიდესი წვლილი მიუძღვის სუბტროპიკული კულტურების და ჩაის მოვლა-მოყვანის კომპლექსური მექანიზაციის და ამ მიმართულებით მრავალი ტექნიკური საშუალებების დამუშავებისა და წარმოებაში დანერგვის საქმეში; ბატონი ნოდარი იყო ახალგაზრდა სპეციალისტების და მექანიზატორთა კადრების უანგარო მასწავლებელი, დიდებული მეოჯახე – კარგი მეუღლე, მამა, ბაბუა და დიდი ბაბუა, ერთგული მეგობარი და თავის ქვეყანაზე უაღრესად შეყვარებული პატრიოტი.

გამოჩენილი მეცნიერის, სასოფლო-სამეურნეო მანქანათმშენებლობის კონსტრუქტორის, პედაგოგის, პროფესორ ნოდარ გაბუნიას ნათელი სსოვნა დიდხანს დარჩება მისი მეგობრების და კოლეგების გულეებში.

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემია.

საქართველოს IFAD-ის პრაზიდენტი კანიაო ვანჟუ სვუმრობდა

სოფლის მეურნეობის მინისტრის მოწვევით საქართველოში სტუმრად იმყოფებოდა სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდის (IFAD) პრაზიდენტი კანიაო ვანჟუ.

სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდი საქართველოში 1997 წლიდან მოღვაწეობს და საქართველოს სოფლის მეურნეობის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი დონორია.

დღემდე ფონდს საქართველოში 120 მლნ აშშ დოლარის ღირებულების 4 პროექტი აქვს განხორციელებული. აღსანიშნავია, რომ ფონდის პრეზიდენტი ბატონი კანიაო ვანჟუ ამიერკავკასიის რეგიონში და, შესაბამისად, საქართველოში პირველად იმყოფებოდა.

სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდის (IFAD) მთავარი მიზანი საქართველოში სოფლის მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესებაა.

ფონდმა დღემდე საქართველოში შემდეგი პროექტები განხორციელა:

1. „სოფლის მეურნეობის განვითარების პროექტი“, რომელმაც მოიცვა მთელი საქართველო, 1997-2005 წლებში განხორციელდა. მისი ღირებულება 30 მლნ. დოლარს, ხოლო პირდაპირ ბენეფიციართა რაოდენობა 40.000 კომლს შეადგენდა. ამ პროექტის მიზანი იყო სოფლად საკრედიტო კავშირების განვითარება.

2. „მთიანი და მაღალმთიანი რეგიონების სოფლის მეურნეობის განვითარების პროგრამა“ – 2000-2010 წლებში მიმდინარეობდა. არეალი შუახევის, ასპინძის, ონის, ამბროლაურისა და ღუშეთის რაიონებს მოიცავდა,

ღირებულება 10 მლნ დოლარი, ხოლო ბენეფიციართა რაოდენობა 26, 850 იყო. პროექტით ხელი შეეწყო ფერმერთა სახლების ჩამოყალიბებას და ასევე რამდენიმე სოფელში ხიდებისა და გზების მშენებლობას.

3. „სოფლის განვითარების პროექტი“ – 2005 - 2011 წლებში განხორციელდა, რომელმაც მოიცვა მთელი საქართველო. ღირებულება შეადგენდა 34.7 მლნ დოლარს, პირდაპირ ბენეფიციართა რაოდენობა – 6000-ს. პროექტის მიზანი იყო საკრედიტო ხაზის განვითარების ხელშეწყობა კომერციული ბანკებისა და მიკრო-საფინანსო ორგანიზაციებისთვის.

4. „სოფლის მეურნეობის ხელშეწყობის პროექტი“ – არეალი მთელი საქართველო,

განხორციელების პერიოდი 2010-2015 წლები, პროექტის ღირებულება 27.1 მლნ დოლარი. ბოლო პროექტის ფარგლებში რეაბილიტაცია ჩატარდა 63 კმ. სიგრძის საირიგაციო არხს. რეაბილიტაციის შედეგად დამატებით გასარწყავიანდა 11,000 ჰექტრამდე სავარგული, 14 000-მა კომლმა მიიღო სარწყავი წყალი.

ამჟამად ფონდიდან ფინანსდება ახალი – „სოფლის მეურნეობის მოდერნიზაციის, ბაზრებზე წვდომისა და მდგრადობის პროექტი“, რომლის საერთო ღირებულება 19 მლნ აშშ დოლარია. პროექტის მიზანია სოფლად მოსახლეობის შემოსავლების ზრდა, რაც ითვალისწინებს სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოებას, გადამამუშავებას, რეალიზაციისადმი ხელშეწყობას და მასში არსებულ რგოლებში პრობლემების გადაჭრას.

პროექტი 4-წლიანია და 2019 წელს სრულდება.

აჭარის მთიანეთში ნიორი ფართო ასპარეზს იღებს

ნიორს კაცოპრიობა 5000 წელიწადზე მეტია იცნობს. მეცნიერები დედამიწაზე ნიორის წარმოშობის 2 კიარაზა მიუთითებენ: პირველი შუა აზია პამირ-ალტაი და დასავლეთ ტიანშანი, მეორე ხმელთაშუა და შავი ზღვის აუზი, კერძოდ კავკასიის რეგიონი, სადაც ნიორი ველურად დღესაც იზრდება.

ნიორის სასარგებლო სამკურნალო, კულინარიულ და სამეურნეო თვისებებზე უძველეს წყაროებში, ლეგენდებსა და მითებშიცაა მოთხრობილი. ქართული ზეპირსიტყვიერებაშიც უჭირავს მას საპატიო ადგილი. აი, თუნდაც ერთი მაგალითი: ნიორს უთქვამს – „ჩემს სწორად გარჩევას თუ შეძლებთ, შვიდ ავადმყოფობას ვკურნავო“. ნიორი ოდიტგანვე, ვისაც პატარა ბაღში მანაც აქვს, ყველას მოჰყავს. მისი ცხარე, სპეციფიკური არომატული სუნისა და თვისებების გამო ნიორი ფართოდ გამოიყენება. სასარგებლოა როგორც ბოლქვი, ისე მწვანე ფოჩები და ჯერ კიდევ მოუმწიფებელი ლერო. ბოტანიკური სახელწოდებაც სწორედ ამ განსაკუთრებული თვისების მიხედვით აქვს შერჩეული „*Allium sativum*“. *All* კელტების ენაზე ცხარეს, მწველს ნიშნავს, *sativum* კი ლათინურად – კულტურულს.

ქვეყანაში ადგილობრივი წარმოების პროდუქტებზე, განსაკუთრებით ბოსტნეულზე ყოველთვის დიდი მოთხოვნილება იყო, თუმცა ბოლო დროს იგი უცხოეთიდან შემოტანილმა სასურსათო პროდუქციამ, მათ შორის ბოსტნეულმა ჩანაცვლა. 2013 წელს ქვეყანაში შემოტანილმა ბოსტნეულ-ბაღიყეულის საერთო ღირებულებამ 39 მლნ აშშ დოლარს მიაღწია, 2014 წლის 8 თვეში 34 მლნ აშშ – დოლარს. აღსანიშნავია, რომ ბოსტნეული ძირითადად შემოდის ჩინეთიდან, ირანიდან, თურქეთიდან, სომხეთიდან, უკრაინიდან და ა.შ. (წყარო: საქსტატი).

სწორედ ამ გარემოებას განაპირობა ქვეყანაში მებოსტნეობის დარგისადმი ახლებური მიდგომა, არსებული რეზერვების, ნიადაგურ-კლიმატური

თუ რელიეფური თავისებურებების ეფექტიანად გამოყენება და ამ მეტად სასარგებლო კულტურების ფართო მასშტაბით წარმოებისათვის შესაბამისი პირობების შექმნა.

აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში ახლო წარსულში თვლიდნენ, რომ კომერციული მიზნებისათვის ნიორის წარმოება ნაკლებად მიმზიდველი იყო, ის ძირითადად ადგილობრივი მოხმარებისათვის მოჰყავდათ, ხოლო ნამატი პროდუქციის რეალიზაცია ადგილობრივ ბაზარზე ხდებოდა. ამჟამად რეგიონში ბოსტნეული კულტურებით დაკავებულნი ფართობი 900 ჰექტრს უახლოვდება, აქედან ნიორის ნათესებს 30 ჰექტარამდე უჭირავს, სადაც საშუალო საჰექტარო მოსავლიანობა 4-6 ტონას არ აღემატება. წარმოების მთლიანი მოცულობა 180 ტონას აღწევს. რეგიონში ბაზარზე გასატანად ნიორი ძირითადად ხულოს, შუახევისა და ქედის მუნიციპალიტეტის მთიანი ზონის მოსახლეობას მოჰყავს, სადაც შესაბამისი ნიადაგურ-კლიმატური პირობები მაღალი ხარისხის ეკოლოგიურად სუფთა ნიორის წარმოების საშუალებას იძლევა. ნიორის მწარმოებელი ფერმერებისაგან მიღებული ინფორმაციით ამჟამად აღნიშნულ ზონის მოსახლეობა საშუალოდ 1000 კვ.მ-ზე დაახლოებით 400-600 კგ-მდე ნიორს იწვეს. ნიორის ასეთი დაბალი მოსავლიანობა ძირითადად პრიმიტიული ტექნოლოგიებისა და დაბალპროდუქტიული სარგავი მასალითაა განპირობებული. როგორც სპეციალისტები მიუთითებენ უხვმოსავლიანი ჯიშების დანერგვითა და თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებით საჰექტარო მოსავლიანობის 4-6 ტონიდან 10-12 ტონამდე გაზრდა შესაძლებელია, რაც იმას ნიშნავს, რომ

ნიორის მწარმოებელ ფერმერს უხვი, მაღალხარისხიანი ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის წარმოება და შემოსავლების გაზრდის კარგი პირობა ექმნება. ყოველივე ზემოთაღნიშნულის გათვალისწინებით აჭარაში ა(ა)იპ „ავროსერვის ცენტრის“ ინიციატივით, „გაეროს განვითარების პროგრამის“ და პროექტის – ENPARD AJARA – „სოფლის მეურნეობის განვითარების მხარდაჭერა აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში“ დაფინანსებით ქედის, შუახევისა და ხულოს მუნიციპალიტეტებში ერთ ჰაზე მოეწყოს საცდელ-სადემონსტრაციო ნაკვეთები, სადაც ახალი ჯიშის (ლიუბაშა) ნიორი დაითესა და დაკვირვებას აწარმოებენ საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სამეცნიერო კვლევითი ცენტრისა და ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მეცნიერ-თანამშრომლები.

ნიორის ჯიში „ლიუბაშა“ გამოყვანილია უკრაინაში სელექციის გზით, საშუალო სიმწიფის პერიოდისაა, მოსავლიანობა ჰექტარზე აღწევს 10-12 ტონას, ნიორის ბოლქვი შედგება 4-7 კბილისაგან, ბოლქვის საშუალო წონა 60-80 გრ, მწვანე ფოთლების სიგრძე 60 სმ-მდე, ხოლო მცენარის სიმაღლე სრულ ზრდაში 110 სმ-ს აღწევს. აღნიშნული ნიორის ჯიშს ყვავილიდან 40-დან 80 ცალამდე სათესლე კბილი, ე.წ. კვიჭიტი გამოაქვს.

მთიან აჭარაში შვიდ სადემონსტრაციო ნაკვეთზე (ყველაზე მცირე 500 კვ.მ და ყველაზე დიდი 2500 კვ.მ), რომლებიც ზღვის დონიდან 800-დან 2300 მეტრ სიმაღლეზეა განლაგებული, მიმდინარეობს დაკვირვება. საგანგებოდ შერჩეულია სხვადასხვა სახისა და სტრუქტურის ნიადაგები. ნიორის მაღალპროდუქტიული ჯიშის დათესვის გარდა სადემონსტრაციო ნაკვეთებზე დაინერგა ნიორის საწარმოებელი თანამედროვე ტექნოლოგიები, განხორციელდა ნიადაგის სტრუქტურის გაუმჯობესება, მინერალური და ორგანული სასუქების ნორმირებულად გამოყენება, ნიორის კულტურის წარმოებისათვის თესლბრუნვის სწორი ტექნოლოგიების შერჩევა. შედეგად, ნავარაუდვია ერთ კვადრატულ მეტრ ნათესზე მაქსიმალურად უხვი მოსავლის მიღება. მიღებული მოსავლის 80% სამომავლოდ გამოყენებული იქნება სათესლე მასალად და შეღავათიანი პირობებით გადაეცემა რეგიონის ფერმერებს, რომლებიც დაინტერესებული არიან ნიორის მოყვანით.

ლევან პოლუშაძე
ა(ა)იპ ავროსერვისცენტრის
დირექტორის მოადგილე.

უფრო ნაზი ვიდრე მწველავის ხელები

ჯერ კიდევ ხელით წველით?

დელავალის (DeLaval) მობილური გადასატანი სწველი დანადგარი

მოდელი MMU11

მოდელი MMU12

მოდელი MMU22

დელავალის (DeLaval) მობილური გადასატანი სწველი დანადგარი

ის რაც თქვენ გჭირდებათ:

- შეგიძლიათ მონველოთ 1-დან 16 ძროხამდე
- გაგიოლებთ შრომას
- იცავს ცურის ჯანმრთელობას
- ზრდის მონაწველი რძის რაოდენობას და ხარისხს
- იოლი მოსახმარია

კომპანია დელავალის ოფიციალური დილერი საქართველოში

WORLD TECHNIC
მსოფლიო ტექნიკა

www.worldtechnic.ge E-mail: info@worldtechnic.ge
 ☎ 2 90 50 00; 2 18 18 81

ტექნიკური დანახარები

მოდელი	MMU11	MMU12	MMU22
სწველი ნაწილების რაოდენობა	1	2	2
ბიდონების რაოდენობა (უფანგავი ფოლადი ტევადობა 25ლ.)	1	1	2
ბიდონების საერთო ტევადობა	25	25	50
რამდენი ძროხის მონველა შეუძლია ერთ საათში	8	16	16
ცარიელი დანადგარის წონა (კგ.)	67	73	82
სიგრძე/სიგანე/სიმაღლე (მმ.)	1200/520/930	1200/520/930	1200/695/930
ვაკუუმის ტუმბოს წარმადობა (ლ./წთ.)	170	170	170
ძრავის სიმძლავრე (კვტ.)	0.75	0.75	0.75

თქვენი ყოველდღიური საიმედო დამხმარე

MASSEY FERGUSON

AGCO
Your Agriculture Company

ოფიციალური დილერი
WORLD TECHNIC
სსიპ **მსოფლიო ტექნიკა**
www.worldtechnic.ge E-mail: info@worldtechnic.ge
☎ 2 90 50 00; 2 18 18 81